

sloužit děkovně bohoslužby za velikého knížete Dmitrije Ivanoviče, za jeho bratra, knížete Vladimíra Andrejeviče, a za litevská knížata: „Bratři,“ pravil, „silné větry se změnily v tiché vánky. Jak jsem to předpověděl, přišla mi druhého dne z Donu zpráva, že veliký kníže zvítězil nad nepřítelem; osm dní nato mi přišla zpráva, že veliký kníže se vydal od Donu do své vlasti a že jde Rjazaňskou zemí; Oleg Rjazaňský, dověděv se o tom, uprchl ze své vlasti. Veliký kníže pak osmého dne dorazil do Kolomny, kde setrval čtyři dny, a pátého dne opustiv Kolomnu, přišel do Moskvy osmého dne.“ Opat zakončil bohoslužby a vyšel z chrámu.

Veliký kníže pobyl v Moskvě čtyři dny a vydal se ke ctihodnému Sergejovi se svým bratrem i s litevskými knížaty. Když přijel k otci Sergeji a k ctihodným starcům, přivítal ho tento s procesím nedaleko kláštera a požehnal ho svatým křížem: „Raduj se, veliký náš pane, a nechť se veselí tvé svaté vojsko.“ Pak se ho zeptal na své vyvolence, které předal knížeti do služby. Veliký kníže odpověděl: „Tvoji vyvolenci, otče, které jsi svěřil do mých služeb, mi pomohli zvítězit nad nepřáteli. Tvůj ozbrojenec, otče, zvaný Peresvet, zahájil boj a zvítězil nad sobě rovným. Kdyby nebylo tvého hrdiny, otče, mnozí křesťané by museli pít z hořké číše.“ Nato požádal Sergeje, aby vstoupil do chrámu, světil vodu, sloužil děkovně bohoslužby a slavnostní mši. Když vyslechl mši, požádal ho opat: „Okus s námi, pane, chléb naší chudoby.“ Veliký kníže pozvání přijal a okusil chléb v klášterní síni. Pak povstal od stolu, zavelel družině do zbraně a opustil klášter.

Veliký kníže jel do Moskvy a dorazil do svého sídla. Tu se litevská knížata jala loučit s ním, aby mohla odjet domů. Veliký kníže jim prokazoval pocty a chtěl si je naklonit dary: „Dám vám zde více, než máte ve své vlasti.“ Ale velikému knížeti se nepodařilo přemluvit je, a proto je propustil. Vyprovodil je se svým bratrem až do Možajska a se slzami v očích se s nimi rozloučil. „Bratři naši milí a pomocníci naši,“ zvolal a pak je propustil. Vrátil se na své otcovské sídlo, do svého města Moskvy, aby usedl na knížecí stolec a vládl věky.

O CAŘIHRADU,
O JEHO ZALOŽENÍ
A DOBYTÍ TURKY
V ROCE 1453

V roce 310 byl císařem v Římě veliký Konstantin Flavius uctívající Boha. S velkým úsilím odevšad shromažďoval rozptýlené křesťany, všemožně posiloval a upevňoval křesťanskou víru, zdobil boží kostely a nové slavné chrámy zakládal; současně pohanské idoly rozbíjel a jejich stánky přeměňoval v domy božích služeb. Mnoha zákony pečoval o to, aby pohanská obětiště připadla služebníkům Kristovým a jen křesťané aby je spravovali. Nařídil ve středu a v pátek držet půst na paměť Kristova umučení a neděli světit na paměť Kristova vzkříšení. Židům zakázal nadále obětovat a odsuzovat kohokoliv k ukřižování, aby nebyl zneuctěn Kristův kříž, stejně tak ani otroky nesměli kupovat a na zlaťácích měli dát vyrazit obraz Krista. Nastala veliká radost po celém křesťanstvu.

Když tak panoval třinácté léto, vnuknutím božím veden rozhodl se založit město svého jména. Rozeslal vážené muže do Asie, Libye, Evropy, aby vyhledali a vybrali vhodné a slavné místo na zbudování takového města. Když se vrátili, vyjmenovávali císaři různá skvělá místa vhodná pro vybudování města, ale nejvíce vychvalovali Makedonii a Byzantion. Avšak on se nejvíce v myšlenkách obíral Trójou, kde Řekové dosáhli proslulého vítězství nad Frygy;^{1/} myslel na ni dnem i nocí, když tu ve snu uslyšel hlas: „V Byzantiu se Konstantinovi sluší vybudovat město.“ Jakmile se Konstantin probudil, poslal ihned do Byzantia magistry a městské stavitele, aby místo připravili. Císař pak zanechal v Římě dva syny, Konstanta a Konstantina, svého synovce Adamanta poslal do Bretaně a sám se odebral se svou matkou Helenou do Byzantia, vzav s sebou také svou ženu Maxi-

minu, dceru císaře Diokleciána, svého syna Konstantina i švagra Licinia a dva své bratry, Dalmata a Konstantia, Dalmatova syna Dalmata a dva syny Konstantiovy, Gala a Juliána. Přišel do Byzantia a uviděl sedm pahorků a mnoho mořských zálivů. Prikázal srovnat pahorky a zasypat prolákliny, v zálivech stavět kamenné sloupy, na nich klenout mostní klenby a vůbec vyrovnat celé místo. Tehdy také císař sám přebýval v Byzantiu. Když takto připravili místo, sezval císař velmože, hodnostáře a magistry, aby se uradili, jak zbudovat hradby, střílny a městské brány. Nakonec prikázal vyměřit město do tří úhlů, na každou stranu po sedmi verstách, a tak bylo město vloženo mezi dvě moře — Černé a Bílé.

Znenadání vylezl z díry had a plazil se po zemi, když tu se shůry snesl orel, uchopil hada a vznášel se s ním k nebi; ale had se počal ovíjet kolem orla. Císař se všemi přítomnými přihlížel tomu, jak orel unáší hada. Orel na chvíli zmizel všem z očí, ale pak se objevil znovu a padal s hadem na totéž místo, neboť had jej přemohl. Seběhli se lidé, hada zabili a orla vysvobodili. Císař se polekal té příhody a sezval všechny učence a mudrce, aby jim to vyprávěl. A oni, uradivše se, řekli, že toto město na sedmi pahorcích proslaví se po celém světě a povznese nad jiná města; ale protože bude stát mezi dvěma moři, jež doň budou bušit mořskými vlnami, bude rozkolísané. Orel je znamením křesťanů, had znamením busurmanů, a protože had přemohl orla, znamená to, že busurmani zvítězí nad křesťany. Ale poněvadž pokřtění lidé hada zabili a orla osvobodili, znamená to, že nakonec křesťané zvítězí nad busurmany, provždy dobudou města na sedmi pahorcích a stanou se tam vládci. Konstantin Veliký byl tím velmi rozrušen a hned dal slova mudrců zapsat.

Mistry i městské stavitele dal pak rozdělit na dvě části: jedna z nich dostala příkaz vyměřovat městská opevnění se střílnami a započít se stavbou, druhá část pak měla vyměřovat ulice a náměstí podle římského vzoru. A tak se počaly stavět boží kostely, císařský dvůr, domy slavných velmožů, hodnostářů i úředníků a všude se tam rozváděla sladká voda. V sedmém roce viděl císař, že málo lidí žije v tak velkém městě, a proto z Říma a jiných slavných míst zval velmože i hodnostáře a přiváděl je s mnoha jejich lidmi sem, kde jim dal vystavět velké domy a kde jim dopřál žít v blahobytu s významnými hodnostmi u dvora, aby

zapomněli na své staré domovy a na svou vlast. Sám pro sebe si císař vystavěl veliký palác, ohromný hipodrom, vybudoval portiky, totiž kryté ulice pro účely trhu. Město nazval Nový Řím. Pak vystavěl slavné chrámy: veliký chrám Boží moudrosti, svatých Apoštolů, sv. Ireny, sv. Mokije a archanděla Michaela. Vztyčil také překrásný purpurový sloup, který po tři léta převáželi po moři z Říma do Cařihradu, neboť byl nesmírně veliký a těžký, jen z moře na tržiště ho celé léto dopravovali. Císař často přicházel a rozdával zlato svým lidem, aby dobře pracovali; do základů vložil dvanáct košů, jimž byl požehnal Kristus. Na uctění a ochranu toho podivuhodného sloupu z jednoho kusu kamene přinesl také dřevo ze svatého kříže a ostatky svatých, na sloupu pak dal postavit modlu, kterou dal přinést ze slunného města ve Frygii a která měla na hlavě sedm paprsků. Také i z jiných zemí a měst byly přineseny divuplné a proslulé věci. Když takto ozdobil město, zajistil mu poctu velikými svátky a slavnostmi po mnoho dnů v roce a nazval je císařovým městem — Cařihradem, z čehož se všichni lidé velmi radovali.

Po nějakém čase shromáždil císař s patriarchou a biskupy církevní sněm a císařskou radu a mnoho lidí sezval, aby konali bohoslužby a modlení a vzdávali tak modlitbami chválu i veškerou úctu všemohoucí životodárné Trojici, Otci, Synu a svatému Duchu, a přečistě Rodičce boží. Svěřili město a všechny jeho obyvatele do rukou nejsvětější Rodičky boží Odigitrie²/ s těmito slovy: „Ty, neposkrvněná Rodičko boží a vládkyně nebes, orodovnice naše, neopouštěj toto město, jež se svěruje do tvé péče, ale jako matka křesťanského rodu oroduj zaň, ochraňuj je a měj je v milosti; veď je po cestě pravé a poskytni jim poučení po všechny časy jako milující matka milostiplná, aby i skrze ně bylo proslaveno a vyzvednuto jméno tvé velkoleposti na věky věkův.“ A všichni lidé pravili amen a děkovali císaři, chválili jeho moudrost a lásku k Bohu. Císař prikázal všem vojenským i městským správcům, aby stavěli svaté chrámy i světské domy a zaplnili tak město. Velmožům a hodnostářům, jakož i všem významným lidem uložil toto: jakmile někdo dosáhne určité hodnosti u císařského dvora, nechť si zbuduje památník tím, že postaví dům nebo slavný klášter či jinou krásnou budovu, a tak nechť pomůže zaplnit město slavnými pamětihodnostmi.

Také císařové a císařovny, kteří přišli po něm, se každý ve své době snažili vytvořit slavné dílo. Jedni dobývali a shromažďovali památky na utrpení Páně, jiní opět řízu a pás neposkvrněné Rodičky boží, další zase ostatky svatých a svaté ikony, ano i onen obraz, nestvořený lidskou rukou a zobrazující Krista v lidské podobě, jak byl nalezen v Edesse; někteří zase rozšiřovali město a stavěli veliké budovy, zakládali svaté kláštery a boží chrámy jako císař Justinián, Theodosios Veliký, císařovna Eudokie a mnozí jiní. Tak se město zaplňovalo slavnými a vzácnými díly, jimž se podívoval i Andreas z Kréty:^{3/} „Vskutku předčí toto město jakákoliv slova i veškerý rozum.“ Navíc pak přechází naše vládkyně a Rodička boží po všechny časy toto císařské město ochraňovala, držela nad ním svou ruku, před bédami obraňovala a od smrtelných ran uvarovávala. Touto velikou přízní a nespočetnými dary nejsvětější Rodičky boží dosáhlo město té milosti a úcty jako žádné jiné — jak se domnívám — na celém světě.

Luk.
1:51, 52

Ale protože lidský tvor je nestálého srdce a je nevděčný, zavržele se odvracíme od milosti a přízně boží, přiklánějíc se ke zlu a bezpráví, jimiž Boha i nejsvětější Matku jeho hněváme, a pochvaly i cti své se tak vzdalujeme, jak stojí psáno: *Zlo a bezpráví vyvracejí trůny mocných*; a jinde: *rozptýlil pyšné myšlením srdce jejich a sházel mocné se stolic*. Tak i toto město nesčetnými hříchy a bezprávími stalo se nehodným přízně a dobrodiní nejsvětější Matky boží, a proto po mnohá léta trpělo nesčetnými útrapami a mnohým neštěstím. Je tomu tak i nyní v poslední době, pro naše hříchy: jednou nás postihne vpád nevěřících, jindy hlad nebo zlé povětrí, podruhé zase vzájemná nesvornost. Tím vším zeslábli mocní a zchudl lid, město upadlo a velice ochablo, že je jako příkrov na vinici a ohrada na ovoce v sadu.

To když poznal vládnoucí tehdy v Turecku bezbožný Mahmed, syn Amuratův, žijící dosud v míru a pokoji s císařem Konstantinem, hned se jal shromažďovat velké vojsko na moři i na souši a pak znenadání přitáhl k městu a obklíčil je velkým množstvím vojska. Císař se svými věrnými velmoži a také lidé ve městě nevěděli, co činit, poněvadž ve městě žádného vojska nebylo a také císařovi bratři nebyli přítomni. Proto poslali k sultánu Mahmedovi vyslance, aby vyzvěděli, co se děje, a aby jednali o míru. Bezbožný Mahmed byl proradný. Vyjednávače

poslal nazpět a přikázal ostřelovat město z děl a píšťal, zhotovovat stroje na rozbíjení hradeb a chystat se k útoku na město. Lidé ve městě, Řekové a Frjagové vyjžděli za hradby a bili se s Turky, nedovolující jim uchystat katapulty na rozbíjení hradeb. Větší škodu jim však způsobit nemohli, neboť nepřítel byl početnější a měl převahu, takže jeden se musel bít s tisícem a dva už s celým mračnem. Když to císař viděl, rozkázal velmožům a nejvyšším velitelům, aby vojíny rozdělili na hradby, ke střelnám a městským branám a tak také všechny lidi. A tintinnabula, jimiž vyzváněli na poplach, pak rozestavěli do všech míst, aby každý hned mohl být uvědoměn o nebezpečí, střežil svůj úsek a uchystal vše pro potřebu obrany. Bylo přikázáno vésti boj s Turky z hradeb, z města aby nikdo nevyjížděl. Stejně tak děla a píšťaly poručil císař rozestavět do míst nepřátelských útoků na obranu hradeb. Sám spolu s patriarchou a biskupy i s celým sborem duchovních, spolu se ženami a dětmi chodili po božích chrámech a úpěnlivě se modlili, plačíc a naříkajíc: „Hospodine, Hospodine, strašná plemena v nevýslovné síle, jaká kdysi hory rozechvěla, otrásla nyní vším živým, otrásla i sluncem, luna užaslá záblesky pohasla a hvězdy se zřítily s nebes. My nehodní, toho všeho nedbajíc, hřešili jsme a činili bezpráví, Hospodine, před tebou, mnohokrát jsme tě pohněvali a zarmoutili, zapomínajíc tvých velkých darů a hřešíc proti tvým přikázáním, a jako posedlí jsme se my, na něž se snášely milost a přízeň tvá, odvraceli od tebe a páchali jsme zlo a bezpráví, jimiž jsme se ti vzdalovali. Vše, co jsi seslal na nás a na své svaté město, učinil jsi po spravedlivém soudu, pro naše hříchy, a ústa se neodvažují něco proti tomu říci. Ale my, Hospodine náš, jehož opěvujeme v písních a jemuž vzdáváme díky, jsme přece tebou stvořeni a jsme dílem rukou tvých, nevydávej nás až do samého konce nepřátelům svým, neníč statku svého a neodmítej nám svou milost, zmírní náš trest v této chvíli, abychom se mohli obrátit na cestu pravou a kát se před tvým milosrdenstvím, neboť sám Pán řekl: *Nepřišel jsem volati spravedlivých, ale hříšných ku pokání*, a oni aby se obrátili a živi byli. Aj, Hospodine, králi nebeský, odpusť, odpusť nám pro přechistou svoji Matku boží. Odpusť pro svaté patriarchy a císaře, ve kterých se ti zlíbilo v tomto městě.“

Toto a mnoho jiného říkali a také k neposkvrněné Rodičce boží se po všechny dny modlili, z hloubi srdce vydávajíc steny

modlily
70 min
Mat. 9:13
Mar. 2:17
Luk. 5:32

a nářky. Císař neustále objížděl hradby a povzbuzoval vojevůdce i vojíny a vůbec všechny lidi, aby neklesali na duchu a neocha- bovali v odporu vůči nepříteli, nýbrž aby doufali v Pána všemo- houcího, ten že je naším pomocníkem a ochráncem a k němu aby se obraceli s modlitbou.

Turci bili po hradbách bez ustání dnem i nocí, neboť se stří- dali, a nepopřáli městu odpočinku ani na chvíli. Chtěli, aby se obránci unavili, neboť se chystali k útoku, a tak to činili po tři- náct dní. Čtrnáctého dne, když odříkali svou neznabožskou modlitbu, počali hrát v surny, bít v bubny a pískat na píšťaly. Přitáhli děla a houfnice a jali se ostřelovat hradby. Také z ručnic a nesčíslných luků stříleli. Obránci města nemohli pro husté střely stát na hradbách, nýbrž ukryti vyčkávali útoku, někteří však stříleli z děl a píšťal jak jen mohli, takže mnoho Turků pobili. Patriarcha s biskupy a vším duchovenstvem neustále prosil o milost boží a zachování města.

Turci brzy po začátku boje všechny lidi na hradbách pobili. A tu celé vojsko zaburácelo a řítilo se na město ze všech stran za velkého křiku, jedni nesli zápalné zbraně, druzí žebříky, jiní zase stroje na rozbíjení hradeb a ještě další různé úkladné zbraně na dobývání města. Ale i městští na ně hlasitě křičeli a bili se s nimi udatně. Císař objel celé město, pobízel své lidi a vléval jim do srdce naději v Boha. Poručil zvonit v celém městě a svolat tak lid. Sotva Turci uslyšeli veliký zvon, rozezvu- čeli surny, trubky a nesčíslné tympány, a tak nastala velká a strašná vřava. Rány z děl a píšťal se mísily s údery zvonů a ty zase s nářkem a křikem lidí z obou stran a s třeskotem zbraní: jako by blesky sršely ze zbraní střetávajících se navzájem; a k to- mu ještě bylo slyšet pláč a nářek lidí, žen a dětí ve městě, takže se zdálo, že země a nebe se spojily a obě že se kymácí, jeden ne- slyšel, co říká druhý: nářek, křik, pláč a vzlyky se spojily s bi- tevním hlomozem a s údery zvonů v jediný hukot, který byl jako hřmění veliký. A poté od mnoha ohňů, od střelby z děl a píšťal na obou stranách kouř zhoustl tak, že pokryl celé město i vojsko a nebylo vidět, kdo s kým se bije; a od střelného prachu mnozí zahynuli. Tak se bili a mávali zbraněmi na všech stra- nách, dokud je tma noci od sebe nerozdělila. Turci odešli do svých stanů, zapomněvše na své mrtvé, a lidé z města upadli do spánku k smrti znavení námahou, jen stráže zůstaly na hradbách.

Nazítří císař přikázal posbírat mrtvé, ale nesehnali nikoho, neboť všichni spali znaveni. Poslal tedy císař k patriarchovi, aby nakázal duchovním a diákonům posbírat mrtvé a pohřbít je. Záhy se shromáždilo mnoho duchovních a diákonů, sebrali mrtvé a pohřbili je: bylo z nich Řeků jeden tisíc sedm set čtyřicet, Frjagů a Arménů bylo sedm set. Císař se pak spolu s vojevůdci odebral na hradby, neboť chtěl vidět bojovníky — nebylo totiž od nich slyšet ani hlásku, všichni odpočívali. Ale zato bylo vidět příkop naplněný mrtvolami a další mrtvá těla ležela ve vodním příkopu a po svazích. Všech zabitých napočítali osmnáct tisíc. Beranidla na rozbíjení hradeb přikázal císař spálit. Pak spolu s patriarchou, biskupy a sborem duchovních zamířil do velikého svatého chrámu^{4/} k modlitbám a díkůvzdáním Bohu všemohoucí- mu a přečistě Rodičce boží, neboť se domnívali, že pohaní už boj vzdali, když viděli takové množství svých padlých. Avšak ten neznaboh Mahmed uvažoval jinak.

Na druhý den poslal obhlédnout své padlé; a když mu řekli, že jich je mnoho, dal rozkaz četným oddílům, aby mrtvé odnesli. Císař zakázal bránit jim v tom palbou, jen ať očistí příkopy a vodní nádrže. Tak v klidu sebrali Turci mrtvé, aniž jim kdo bránil, a spálili je. Když bezbožný Turek viděl, že ničeho nedo- sáhl a jen hodně svých zahubil, přikázal svým pohlavárům, aby ještě přidali děl a píšťal na ostřelování města a aby připravili další úkladné zbraně na ničení hradeb. Sedmý den pak neznaboh sultán dal vojsku povel k útoku a rozkázal bít se jako prve, bez odpočinku.

Císař Konstantin posílal vzkazy po moři i po souši, do Moreje ke svým bratrům, do Benátek a Janova a prosil o pomoc. Ale jeho bratři nepřišli, protože mezi sebou měli velké rozepře a bojovali s Albánci, a Frjagové nechtěli přijít na pomoc, protože si říkali: nepomáhejme, jen ať je Turci porazí, však my si pak na nich Cařihrad vybojujeme. A tak odnikud pomoc nepřichá- zela. Pouze jediný Janovan, kníže jménem Zustuneja,^{5/} přišel se šesti sty chrabrymi muži, s nimiž proplul tureckým obležením až k hradbám Cařihradu. Když ho císař uviděl, velmi se zarado- val a vzdal mu velikou čest, neboť ho dobře znal. Zustuneja se otázal císaře, kde je nejslabší místo v obraně města a kam nejvíce Turci útočí. Císař mu pak ještě přidal ze svých lidí do dvou tisíc mužů. Zustuneja se pak pustil do boje s takovou odvahou a sta-

tečností, že Turci z toho místa odtáhli a víckrát už se tam nevraceli. A nejenže bránil svůj úsek, nýbrž také obcházel hradby, zpevňoval je a nabádal lidi, aby neklesali na duchu a doufali v Boha, aby neustávali v boji, nýbrž aby se ze všech sil bili s nevěřícími, a Hospodin že jim pomůže. Takovými slovy povzbuzoval lidi a poučoval je, neboť byl zdatný ve válečném umění, a lidé si ho zamilovali a ve všem ho poslouchali. Turci zatím útočili na všech místech bez ustání, neboť jich bylo mnoho a mohli se střídat.

Třicátý den po prvním útoku přitáhli k hradbám děla a píšťaly, beranidla a jiné stroje na rozbíjení hradeb, jichž bylo bezpočet a mezi nimiž byla dvě děla, tady na místě ulitá: koule do jednoho z nich sahala po kolena a koule do druhého děla po pás. Počali pak pálit na město bez ustání ze všech stran z pevniny a proti Zustunejovi zaměřili největší dělo,^{9/} protože v tom místě byly městské hradby nižší a horší. Jakmile proti tomu místu vypálili, pohnuly se hradby, a když vypálili podruhé, srazili vršek hradeb v délce pěti sáhů; třetí ránu nestihli vypálit, protože přišla noc. Zustuneja za noc ono místo vyspravil a posílil je druhou hradbou dřevěnou a násypem zevnitř. Avšak co se dalo dělat proti takové přesile? Nazítří počali Turci pálit z mnoha děl a píšťal na totéž místo, a protože už narušili hradby, zaměřili na to místo kouli z velkého děla a očekávali, že je prolomí. Ale z boží vůle letěla koule nad hradbami, zasáhla jen sedm zubců na hrazení, narazila do kostela a pak se rozpadla v prach. Ti, kdož to viděli, děkovali Bohu. Bylo poledne a Turci nabíjeli dělo podruhé, ale Zustuneja nabil své dělo a vypálil na jejich velké dělo tak dobře, že se mu roztrhla hlaveň. Když to viděl neznaboh Mahmed, rozlítil se a zařval mohutným hlasem: „Jahma, jahma!“ — tím dal povel k loupení a plnění města. Hned nato bylo slyšet pokřik všeho vojska, jež se řítilo k městu útokem po souši i od moře, se všemi zbraněmi a nástroji ke ztečení hradeb. Prostí i vznešení obránci města vystoupili na hradby, i mnohé ženy bránily a bily se statečně, jen patriarcha s biskupy a sborem duchovních zůstali v božích chrámech a modlili se úpěnlivě. Císař objížděl celé město a s pláčem a nářkem prosil vojvody a všechny lidi: „Pánové a bratři, prostí i vznešení, nastal čas, abychom proslavili Boha i přecistou Matku jeho a naši víru křesťanskou. Vзмуžte se a neochabujte

v úsilí, neztrácejte naději, pokládajíc své hlavy za pravoslavnou víru a za boží kostely, neboť jen tak nás svou přízní obdaří Bůh.“ Toto a ještě i jiná slova úpěnlivě pronášel k lidu císař a pak rozkázal zvonit v celém městě. Také Zustuneja tryskem objížděl hradby a povzbuzoval a posiloval své.

Jakmile lidé uslyšeli zvony z božích chrámů, vzmužili se a bili se s Turky udatněji než dříve, říkajíc si: ať dnes zemřeme za víru křesťanskou. A bylo tomu stejně, jak jsme to popsali už výše: jakými slovy by bylo možno vypovědět a vylíčit všechny hrůzy a utrpení. Po obou stranách padali mrtví jako snopy, krev z nich stékala po hrazení jako řeka. Od nářků a lidského křiku z obou stran, od pláče a sténání ve městě, od hlaholu zvonů, třeskotu a záblesků zbraní se zdálo, že celé město bylo ze základů vyvráceno. Příkopy se až do vrchu naplnily těly padlých, takže po nich Turci přecházeli k bitkám jako po stupních, neboť těla vytvořila most a schodiště k městu. Všechna voda a břehy kolem města byly plné mrtvol a krev z nich vytékala tak silným proudem, že Galatská zátoka, jež se podobá Ilmeni, byla krvavá a vodní příkop se naplnil krví. Tak silně a nelítostně se sekali, a kdyby byl Hospodin neukončil den, bylo by město zahubeno, protože obránci města už byli vyčerpáni.

Když nastala noc, Turci ustoupili do svých stanů, také unavení, a obyvatelé města padli námahou, kdo kde stál. Nebylo té noci slyšet nic než sténání a nářek raněných, kteří ještě byli naživu. Nazítří opět poručil císař duchovním a diákonům, aby posbírali mrtvé a pohřbili je, a ty, kdo ještě žili, aby předali ranhojičům. Posbíráno bylo mrtvých Řeků, Frjagů, Arménů a jiných lidí celkem pět tisíc sedm set. Zustuneja a vojevůdci obešli hradby, aby obhlédli nepřátelské ztráty, a oznámili císaři a patriarchovi, že zabitých nepřátel bylo třicet pět tisíc.

Císař plakal a nářikal bez ustání, když viděl své padlé a že pomoc odnikud nepřichází a nevěřící že jsou neodbytní. Patriarcha a všecken klérus, stejně jako císařská rada, vzali císaře a utěšující ho šli do velikého chrámu k modlitbě a díkůvzdáním. S nimi šlo spolu s císařovnou také mnoho vznešených žen a dětí. Jen bojovníci odpočívali zemdleni od nesmírné a těžké únavy. Patriarcha rozkázal zvonit po celém městě a vybídl všechny lidi, kteří nebyli právě v boji, ženy a děti, aby šli do svých kostelů pomodlit se a blahořečit Boha a přecistou jeho Matku, královnu

nebes, Rodičku boží, Pannu Marii. Bylo pak vidět, jak po celém městě spěchají lidé a ženy k božím kostelům a se slzami oslavují Boha i přečistou Matku boží a tak tráví den i noc.

Pohani se rozhodli neodklízet mrtvolky svých padlých, neboť je chtěli metat velkými praky do města, aby tam shnily a zamořily město. Ale někteří znali město a upozorňovali, že město je veliké a prostranné a že smrad v něm neulpí. Nato pak přišli mnozí, aby mrtvé sebrali a spálili je; krev však zůstala v příkopech a vodních nádržích, a jak hněla, vydávala velký zápach, který však městu neškodil, neboť vítr jej odnášel.

Ani toto vše bezbožného sultána nezaleklo. Devátý den nato poručil celému vojsku zaútočit na město a bít se po všechny dny. Ono velké dělo přikázal vyspravit, aby bylo pevnější. Když to viděli vojevůdci a Zustuneja, jali se spolu s patriarchou přemlouvat císaře: „Vidíme, císaři, že ten bezbožník nejenže nebyl bojem oslaben, ale že se chystá na ještě větší boj. Co si počneme, když odnikud nemůžeme očekávat pomoc? Měl bys, císaři, vyjít z města na vhodné místo, a až tě uslyší tvoji lidé a tvoji bratři, přijdou ti na pomoc. A možná i Albánci, polekavše se, přijdou s nimi, a pak ten bezbožník dostane strach a ustoupí od města.“ Toto a mnoho jiného radili císaři a nabízeli mu Zustunejovy koráby a galéry. Císař se na dlouhý čas odmlčel a pak s pláčem takto odpověděl: „Schvaluji vaši radu a děkuji za ni vám všem, neboť mi je ku prospěchu, snad by to tak opravdu mohlo být. Ale jak bych to mohl učinit, že bych opustil církev, boží kostely, císařský trůn a všechnen lid? A co by tomu řekl svět, rcete, prosím vás! Ne, pánové moji, ne, nechť zemru zde s vámi.“ A padl před nimi na kolena v hořkém pláči. Patriarcha a všichni přítomní se rozplakali též a zanechali těch řečí, aby se to nerozneslo mezi lidem. Pak poslali do Moreje a na všechny ostrovy, i k Frjagům s žádostí o pomoc.

Obyvatelé města ve dne bojovali s Turky a v noci sestupovali do příkopů, zvyšovali hradby málo vyčnívající nad pole, a na mnoha místech přihrnovali hlínu k vnitřní straně hradeb. Nabíjeli hlavně střelným prachem a také nachystali na hradbách mnoho nádob naplněných smolou a hořící sirou se smolou a sudy se střelným prachem. Když minul dvacátý pátý den, po kterézto dny trval boj, bezbožný Turek dal rozkaz přivést ono veliké dělo, o němž se domnívali, že je zpevněno železnými obručemi.

Jakmile z něho poprvé vypustili kouli, roztrhlo se na mnoho kusů. Ten neznaoh se cítil být zahanben a hned poručil přitáhnout k městu mnoho věží, velikých a krytých. Když je rozeztavili po břehu podél celého příkopu, chtěli naplnit příkop dřevem, chrastím a hlínou, přitáhnout věže až k samému městu a pak na mnoha místech podkopat hradby, aby se zřítily na zem. Avšak jakmile nepřátelé v hojném počtu začali zasypávat příkop, obránci města okamžitě zapálili sudy s prachem, připravené na vnější straně hradeb, a tu se rozlehla rána jako hrom, země se otřásla a zvedla se s věžemi i s lidmi jako bouře do oblak, a bylo slyšet třeskot a praskot lámaných věží, strašný nářek a sténání lidí, neboť museli utíkat na obě strany: městští z hradeb do města a Turci od města pryč. Lidé padali z výšky jako klády, jedni do města a jiní na nepřátelskou stranu. Příkopy byly plné Turků, a když obyvatelé města opět vystoupili na hradby a viděli v příkopech skryté Turky, zapalovali nádoby se smolou a pouštěli je na ně, takže všichni shořeli.

A tak se s pomocí boží ten den zbavilo bezbožných Turků. Zavilý Mahmed s množstvím svého vojska pozoroval zdálky, co se děje, a přemýšlel co počít, neboť všichni útočníci se polekali — a tak ustoupil od města. Řekové vyšli z města, pobili v příkopech Turky, kteří ještě byli naživu, a pak je sebrali na velké hromady a podpálili je spolu se zbytky věží. Císař s patriarchou a s veškerým klérem byli v kostelích, kde se modlili a děkovali Bohu, neboť se domnívali, že je konec všemu boji. Také ten zloduch Mahmed se mnoho dní radil, až navrhl ústup a návrat domů, protože už i cesta po moři byla příhodná a pomoc městu očekávali odevšad. Avšak nepravostí přerostly naše hlavy a hříchy naše obtížily srdce naše, neboť jsme nebyli poslušni přikázání božích a nešli jsme v jejich stopách; kam bychom se mohli skrýt před božím hněvem? A tak císař s patriarchou a všemi lidmi nedobře se urádili, říkajíc si: protože ten zloduch po mnoho dní stojí bez boje, asi se připravuje, pošleme tedy k němu jednat o mír; a tak také učinili.

Proradný Mahmed se zaradoval, když to uslyšel, neboť pochopil, že město je v tísní. Odložil svůj ústup a začal se radit o míru. Poslům pak odpověděl: „Protože císař poslal tak dobrý vzkaz a prosí o mír, vyhovím mu; ale ať císař s patriarchou a všemi lidmi, kteří si to přejí, odejde z města do Moreje a zůstává

mi město prázdné. Já s ním pak uzavřu věčný mír a nevstoupím do Moreje, ani na jeho ostrovy, a nepoužiji lsti na věky věkův. Ti, kdož nechtějí odejít z města, ať v mém panství přebývají bezpečně a bezstarostně.“ Když to uslyšel císař s patriarchou a všichni lidé, zaúpěli z hloubi srdce a vztahující ruce k nebi volali: „Hospodine, ochránče náš, pohleď z výšin své slávy, sraz pýchu toho neznaboha a osvobod od něho toto město, jež je tebe hodno. Vždyť jsme lidé tvého domu a ovce na pažitě tvém, žijeme v tvém dvorci jako jediné stádo, jak můžeme opustit svého pastýře a svého učitele? Ne, Hospodine a pane náš, ne! Ať raději všichni zemřeme zde, ve svatém dvoře tvém, ke slávě tvé velebnosti.“ Když takto pravili, počali se chystat k boji, litující svého poselství k Mahmedovi, neboť tím ho zadrželi u města.

Po třech dnech řekli jeho lidé prokletému Turkovi, že ono velké dělo bylo už dobře opraveno, a tak ten neznaboh se rozhodl ještě jednou je vyzkoušet. Dal všemu vojsku rozkaz táhnout na město a útočit po celé dny. To boží dopuštění nás stihlo za naše hříchy, aby se splnilo všechno, co o tom městě bylo předpověděno za Konstantina Velikého, Lva Moudrého a Metoděje Patarského. Neboť šestého dne měsíce máje neznaboh přikázal ostřelovat město v témž místě, do něhož už dříve stříleli; po tři dny pálili z mnoha děl, a když narušili hradby, udeřili do nich z velkého děla; a tehdy se sesypalo mnoho kamení. Když udeřili podruhé, rozpadl se velký kus hradeb, ale to už nastal večer. Turci přesto stříleli do toho místa z mnoha děl, a to po celou noc, takže nedovolili Řekům vyspravit rozbité hradby. Ale za noc Řekové aspoň postavili velikou baštu proti průrvě. Nazítří Turci zamířili z velkého děla trochu níže pod oním místem a vyvalili veliký kus hradeb; a tak tomu bylo podruhé i potřetí. Když si takto připravili průlom dosti velký, s hrozivým křikem se do toho místa vrhli mnozí, šlapající po sobě navzájem. Také Řekové vyšli z města, a tak se sekali tváří v tvář, řvouce jako divá zvěř. Bylo strašné dívat se na smělost a odvalu obou. Zustuneja shromáždil mnoho vojínů a s křikem se vrhl na Turky tak statečně, že je v okamžiku sehnal z hradeb a naplnil příkop jejich mrtvolami. Jakýsi Amurad, velmi silný janičár, zamíchav se mezi Řeky, dostihl Zustuneju a jal se ho zuřivě sekat. Ale jeden Řek skočil z hradeb a usekl mu nohu sekerou; tak zachránil

Zustuneju před smrtí. Pak západní velitel Amar-bej se svými pluky zaútočil na Řeky a strhla se velká bitva. Z města vyjel strateg Rachkavej^{7/} s mnoha lidmi na pomoc Řekům, bil se s Turky statečně, takže je zahnal až k samému Amar-bejovi.

Ten když uviděl Rachkaveje lítě sekat Turky, obnažil meč a zaútočil naň, takže se oba bili zuřivě. Rachkavej si stoupl na kámen a udeřil Amar-beje mečem do plec obouruč tak, že ho rozetnul vedví; měl totiž velikou sílu v rukou. Turci zařičeli zlostí, obstoupili ho početnou silou a sekali ho; Řekové se usilovně snažili vyprostit ho, ale nemohli, jen mnozí padli, až Turci rozsekali Rachkaveje na kusy a tak zahnali Řeky do města. Plakali Řekové pro Rachkaveje a jala je hrůza, protože Rachkavej byl veliký a statečný vojevůdce a také císař ho miloval.

Protože už nastala noc, skončila řež a obě strany se rozešly, ale Turci počali pálit z děl do průlomu v hradbách. Řekové se jali připravovat bitevní prostor a opevňovat se za průlomem a zaměřovat na to místo mnohá skrytá děla, neboť uvnitř hradeb měli baštu. Když Turci nazítří viděli, že hradby nejsou spravené, rychle přiběhli bít se s Řeky. Řekové se s nimi bili, ale ustupovali před nimi a Turci se s křikem vrhali za nimi, až brzy se jich přihnalo množství, neboť měli za to, že zvítězili. Ale když jich bylo nahusto, Řekové se rozprchli a pustili na ně děla. Pak se na ně vyřítili z města Paleolog strateg Singurla^{8/} s mnoha muži a bili je statečně. Nato zaútočil na Řeky východní sandžak-bej Mustafa s velkou silou, sekal je krutě a zahnal zpět do města. Už chtěl obsadit hradby, když tu tisícník Feodor, spojiv se s Zustunejou, přispěchal na pomoc. Začala velká bitka, v níž Turci získávali převahu nad Řeky pro svou přesilu.

Císař zatím byl v předsíni velikého Sofijského chrámu se všemi bojary a strategy a všichni se dohadovali o sultánových záměrech. Říkali si: „Vždyť už tolik dní bojujeme s Turky, tolik tisíc našich lidí zahynulo, a jestliže to tak bude pokračovat, všechny nás Turci vybijí a naše město obsadí. Avšak kdybychom shromáždili vybrané muže a ve znamení kříže vyrazili v noci ve vhodnou chvíli z města, s boží pomocí bychom je napadli jako kdysi Gedeon Madianské, a tak bychom buď všichni zemřeli za boží chrámy, anebo bychom se zachránili.“ Takto se radili a mnozí se k tomu přikláněli, neboť vkládali svou naději do císaře, věděli, že je silný a chrabrý, byl totiž veliký jako obr a silný velmi.

Soud.
7:1—25

Nejjasnější Lukas Notaras, arcivůdce, a eparch Nikolaj se na dlouhý čas odmlčeli a pak řekli: „Uplynulo už pět měsíců od chvíle, kdy jsme začali bojovat s Turky, prosíce Boha o pomoc, a jestliže taková bude vůle boží, můžeme ještě dalších pět měsíců bojovat s nimi. Pakliže nám Bůh nepomůže, může se stát, že tak všichni v jedné hodině zahyneme a město zanikne.“ Veliký domestik a s ním i logofet, jakož i jiní velmožové radili, aby si císař vzal vybraných, kolik může, a učinil výpad z města; kdyby zahnal Turky, nemohli by s takovou drzostí útočit na město a jen zpovzdálí by mohli jednat; až by to uslyšeli křesťané, přispěchalo by k němu mnoho mužů na pomoc.

A zatímco takto uvažovali, dostal císař zprávu, že Turci už vystoupili na hradby a zdolávají město. Císař vyběhl nazdařbůh a s ním všichni velmožové a stratégové. Stratégové pak předběhli císaře a velmože a spěchající na pomoc sehnali mnoho mužů, pobíhali, sekali a zatlačovali Turky zpět. Zůstane se spolu s jinými strategy bil s Turky už ve městě, chvíli ustupoval před Turky a za chvíli zase se vracel s posilou, bil se s nimi znovu. Někteří Turci po přemostění vjížděli na koních. Stratégové se shlukli kolem Zůstaneji a spolu s ním zaútočili na Turky a zatlačili je k hradbám. Ale Turků vstoupilo do města mnoho, pěších i jízdních, takže zase zaháněli strategy a bili je nemilosrdně, vrhající se na ně jako divá zvíř. A kdyby k nim císař nebyl pospíšil, bylo by už město ztraceno. Císař rychle přispěchal, křikem je povzbuzoval a vyraziv ryk jako lev zaútočil se svými vybranými pěšáky i jezdci na Turky a sekal je statečně. Koho dostihl, toho rozťal vedví, jiné sekal vejpůl, nic nemohlo zadržet jeho meč. Turci se svolávali dohromady proti němu a navzájem se posílali na něj. Různými zbraněmi ho napadali, nesčíslnými střelami ho zasypávali, ale — jak se říká — válečné vítězství a smrt císařova bývalí dílem boží vůle: všechny zbraně a střely dopadaly vedle a aniž by ho zasáhly, prolétávaly mimo něj. On sám držel v ruce meč, sekal je a vrhal se na ně, takže před ním utíkali a dělali mu cestu. Hnal je až ke zbořenému místu v hradbách a jak se tu tísnili, pobil jich tu mnoho a jiné shodil z hradeb a zahnal za příkop. A tak s boží pomocí v ten den císař očistil město, a když nastal večer, Turci ustoupili.

Na druhý den přikázal eparch Nikolaj obyvatelům města, aby zabité Turky vyházeli z města za příkop a uspořádali tak

podívanou pro toho bezbožníka; a bylo jich, jak říkají, šestnáct tisíc. Po poradě je Turci sebrali a spálili. Eparch pak přikázal vylomené místo v hradbách zastavět dřevem a dělat baštu. Doufali, že ti proklatci už ustoupí. Ale neznaboh Mahmed rozhodl jinak. Po třech dnech sezval paši a sandžak-beje, aby jim řekl toto: „Vidíme, že ďaurové se v boji s námi stali chrabřejšími, a povedeme-li s nimi dále boj takto, nezvítězíme nad nimi, neboť jestliže útočíme jen na jednom místě, byť rozbořeném, nashromáždí se nás tam mnoho, jim pak stačí málo mužů na to, aby nás přemohli, a tak nám stále odolávají. Připravme tedy útok jako prve, přisuňme věže a žebříky k městským hradbám na mnoha místech, a až se obránci města roztáhnou pro boj po celé délce hradeb, pak ihned udeříme na rozbořené místo.“

Jak se ten proklatce rozhodl, tak také z božího dopuštění učinil. Přikázal zhotovovat věže, žebříky a jiné úkladné věci na ztečení hradeb a vojsku poručil bojovat s obránci města bez ustání a nedat jim čas k odpočinku. Dvacátý prvý den měsíce máje se — za naše hříchy — ve městě ukázalo strašné znamení: v noci na pátek se ozářilo celé město, a když to strážní uviděli, běželi podívat se, co se děje, neb se domnívali, že Turci město zapálili, a proto volali na poplach silným hlasem. Množství lidí, kteří se shlukli, vidělo na chrámu Boží moudrosti, jak nahoře z oken vyšlehl veliký ohnivý plamen, ovinul chrámovou kopuli na dlouhý čas, pak se soustředil v jediný plamen, zazářil nevýslovným světlem a vznesl se k nebesům. Ti, kdož to viděli, jali se hořce plakat a naříkat: „Hospodine, smiluj se!“ Když ono světlo dospělo k nebesům, otevřela se nebeská brána a poté, co přijala světlo, opět se zavřela.

Příštího dne ráno to šli říci patriarchovi. Ten spolu s bojary a členy rady se odebral k císaři a přemlouval ho, aby odešel z města i s císařovnou. Ale protože ho císař neposlechl, řekl mu: „Znáš, císaři, všechna prorocství, týkající se tohoto města; a nyní se ukázalo ono strašné znamení: oslnivé světlo, jež přebývalo ve velkém chrámu Boží moudrosti, odešlo spolu s dávnými jasnými světci a církevními otci, a také anděl boží, jež Bůh učinil za císaře Justiniána ochráncem svatého velkého chrámu a tohoto města, odešel v tuto noc do nebe; to znamená, že milost boží a jeho přízeň nás opustily, neboť Bůh chce naše město dát našim nepřátelům.“ Pak patriarcha představil císaři muže, kteří viděli

zázrak. A když císař uslyšel jejich svědectví, klesl k zemi jako mrtvý a ležel bez hlesu dlouhou dobu, sotva ho vzkřísili vonnými vodami. Probrav se, řekl patriarchovi a všem bojarům, aby oněm lidem zakázali mluvit o tom před ostatními, neboť lidé by mohli upadnout v zoufalství a ochabnout v odporu vůči nepříteli. Patriarcha se pak ještě důrazněji jal přemlouvat císaře, aby opustil město, a stejně tak i všichni bojaři mu říkali: „Když ty, císaři, vyjdeš z města s tolika lidmi, s kolika budeš chtít, pak s pomocí boží prospěješ i městu; neboť jiná města a celá země, když budou mít ještě naději, nevzdají se tak rychle nevěřícím.“ On se nedal pohnout, odpovídaje: „Jestliže je to boží vůle, kam utečeme před hněvem jeho? Kolik císařů přede mnou, velikých a slavných, takto za svou vlast trpělo a zahynulo! Cožpak já jediný bych to nedokázal? Ne, pánové moji, nikdy! To raději zemru tady s vámi.“ Neodešel. Potom přišel Zustuneja s jinými bojary, kteří ho také přemlouvali se slzami a s nářkem, aby opustil město, ale ani tentokrát nepochodili.

Na druhý den, když se lidé dověděli, že město opustil Duch svatý, byli otřeseni a padl na ně strach. Patriarcha jim dodával odvahy a přemlouval je, aby se nevzdávali naději — vzmužte se, dítko, vzmužte, říkal jim, do rukou božích svěříme svou záchranu, k němu s upřímností pozvedneme ruce i oči, a on nás ochrání před našimi nepřáteli a všech nepřátelských úkladů nás zbaví. Takovými a mnoha podobnými slovy povzbuzoval patriarcha lid. Spolu s biskupy a sborem duchovních vzal svaté ikony, obcházel hradby, po všechny dny prosil Boha o smilování a se slzami v očích říkal: „Bože, pane náš bez počátku a bez konce, tvůrce všech bytostí viditelných i neviditelných, jenž jsi kvůli nám nevědným a zlovolným sestoupil s nebes a převtělil se v krev, kterou jsi za nás prolil! Pohleď i nyní, pane náš, ze svého svatého příbytku na své pokorné sluhy a vyslyš naše hříšné prosby, skloň k nám své ucho a poslechni slova těch, kdož jsou blízcí záhubě. Zhřešili jsme, Hospodine, zhřešili jsme před tebou, pro své mrzké a hanebné činy jsme se stali nepotřebnými nebi i zemi i tomuto životu dočasnému a nejsme hodni pohledět na velikost tvé slávy; rozhořčili jsme tebe předobrého a rozhněvali tvou božskou podstatu, neboť jsme nedbali tvých příkázání a neposlouchali tvých nařízení. Ale vždyť ty, pane a vládče náš, jenž jsi k lidem dobrý a nestíháš je zlobou, jenž jsi trpělivý a milostivý, vždyť ty sám

jsi prorokům řekl — nežádám hříšníkovi smrti, jestliže se obrátí, ať zůstane naživu; a pak — *nepřišel jsem volati spravedlivých, ale hříšných ku pokání*. Vždyť nechceš, pane náš, zahubit výtvar svých rukou, nepřejš si záhubu lidí, nýbrž chceš, aby všichni byli spaseni a dospěli k pravé moudrosti. A tak i my, nedokonalí, jsouce dílem tvé božské prozřetelnosti, nevzdáváme se svého spasení, nýbrž doufáme v tvé nekonečné milosrdenství, skláníme se před tebou a usilujeme celým svým srdcem o tvou milost. Uchovej, Pane, uchovej ty, které jsi vykoupil svou životodárnou krví, nevydávej nás do rukou nepřátel a soupeřů svého království, vysvobod' nás z nynějšího obklíčení, zbav nás všeho zlého a protiventství, jež nás obklopila; vysvobod' nás velikou svou milostí, zázrakem nás pozvedni a rozmnož tak slávu svého jména, aby byli zahanbeni nepřátelé tvoji, ať se zastydí před tvou tváří a ať se zlomí jejich síla, aby tak vyrozuměli, že ty jsi náš Bůh, Pán Ježíš Kristus; a to vše ke slávě Boha Otce.“

Bohabojně a mnoha jinými slovy se po všechny dny modlili, neboť ještě doufali v záchranu. Rovněž všichni obyvatelé města se shromáždili ve svatých božích chrámech, plakali, naříkali a ruce vzpínali k nebi, prosíce Boha o milost.

Avšak tak jako jsme dříve požívali přízně a božích darů i dobrodiní přečisté Matky boží, tak nyní, pro naše hříchy, jsme byli zbaveni slitování i milosti boží. *Protož — praví — když rozprostíráte ruce vaše, skrývám oči své před vámi*, a jestliže přijdete, abyste se zjevíli přede mnou, *odvrátím též tvář svou od vás*. A dále: *cokoliv uděláš, cokoliv činíš — všechno to jest, čehož nenávidím*. Takových odpovědí jsme se nyní pro své hříchy stali hodnými i my, modlitby a prosby naše nejsou Bohu milé.

Turci, jak jsme již dříve řekli, po všechny dny bez odpočinku sváděli bitky s obyvateli města. Prokletý Mahmed shromáždil své vojsko a určil místa pro útok: Karač-bej měl útočit na císařský palác mezi dvěma branami, Dřevěnou a Kaligarijskou, begler-bej^{9/} na východní straně měl zaútočit na Pigi^{10/} a Zlatou bránu, zatímco begler-bej stojící na západním křídle měl proti sobě Charisijskou bránu. Sám proradný sultán zůstal uprostřed, proti bráně sv. Romana a proti prolomenému místu. Námořní velitelé Balta-oglu a Zaganos paša dostali rozkaz zaútočit ze dvou stran od moře, a to současně, aby všichni obklíčili celé město v jediné chvíli a aby ve stejnou dobu zaútočili na město

Mat. 9:13
Mar. 2:17
Luk. 5:32

Ez. 7:22
Iz. 1:15
Zach. 8:17

z moře i ze souše. A tak tedy zaútočili dvacátého šestého dne měsíce máje, když předtím jejich kazatelé odříkali svou hnusnou modlitbu. Hned nato celé vojsko vydalo ryk a vyřítilo se k městu. Přitáhli děla, píšťaly, věže, žebříky, dřevěná lešení, beranidla a ještě další nesčetné nástroje na dobývání hradeb; stejně tak i od moře připluly k hradbám koráby a četné galéry. Počali dobývat město ze všech stran. Na příkopy kladli mosty, a jakmile sestřelili z hradeb všechny obránce, rychle přisunuli dřevěná lešení, vysoké věže a nesčíslné žebříky. Snažili se ztéci hradby, ale Řekové jim v tom bránili, sekali je hustě. Pašové a vojenští pohůnkové pobízeli Turky, bili je, pokřikovali na ně a láli jim. Prokletý Mahmed se všemi veliteli porty přišel na bojiště za zvuků mnoha hudebních nástrojů a tympánů, za velikého křiku, jako bouře silného, a doufal, že tak krutým nápoem rychle dojde město. Mnoho stratégů přispěchalo Zustunejovi na pomoc, bili se s Turky statečně, avšak v řadách obránců byly velké ztráty.

Ale protože čas soudu ještě nenastal, zápasili s nepřáteli; císař s velmoži objížděl město, s pláčem a nářkem prosil bojary, stratégy, vojíny i všecken lid, aby neklesali na duchu a neochabovali ve svém konání, nýbrž aby se bili s odvahou a vírou, neboť Bůh jim pomůže. Poručil vyzvánět v celém městě, aby se lidé dostavili na hradby k boji s Turky. Rozpoutala se velká řež a bylo strašné a kruté sledovat odvalu a statečnost na obou stranách. Patriarcha s celým sborem byl ve svatém velkém chrámu a nepřetržitě prosil Boha i přečistou Matku boží o pomoc a posilu proti nepřítelům. Když uslyšel zvony, vzal boží ikony, vyšel před chrám a žehnaje křížem celé město, takto se s nářkem modlil: „Ustrň se, Bože, a pomoz nám, blízcím se ke své záhubě, nezavrhuj nás zcela, nevydávej své na potupu těm divochům, aby neřekli, kde máte toho svého Boha, nýbrž aby poznali, že ty jsi náš Bůh, Pán Ježíš Kristus, budiž sláva Bohu Otci.“ A ke svaté Matce boží patriarcha volal: „Ó přesvatá Královno nebes, vztáhni ruce ke svému synu, Bohu našemu, a utiš boží hněv a trest, neboť už jsme, nejsvětější Paní, na pokraji pekla. Pospěš, milostiplná a laskavá Matko, ochraň nás a obejmí nás pravou rukou, dříve než nás pohltí peklo, aby tak všichni mohli oslavovat tvé nejsvětější jméno a blahorečit ti.“

Zatímco patriarcha takto naříkal a modlil se bez ustání, car dorazil k místu boje. A když viděl nelítostnou řež, zastavil se tu

i se všemi velmoži, a jakmile mu vyložili sultánův záměr, zvolal k vojínům s pláčem: „Bratři a druhové, nadešel čas získat věčnou slávu v boji za boží chrámy, za pravoslavnou víru, a vyznamenat se statečností na paměť budoucím.“ Pobídnuv koně, chtěl projet rozbořenými hradbami a udeřit na Mahmeda, aby byla pomstěna křesťanská krev. Jen násilím ho velmožové a pěší zbrojnoši zadrželi, protože to bylo nemístné, Mahmed byl totiž ve velké přesile. Císař tedy aspoň tasil meč a vrhl se na Turky; koho zasáhl mečem, toho přesekl podél nebo v půli. Turci se zděsili císařovy síly, prchali a rozutíkali se, a naopak stratégové, vojíni i všecken lid, pocítivše přítomnost svého císaře, vzmužili se a vrhali se na Turky jako diví, až je zahnali za příkopy. Mahmed však s vojskem stál bez hnutí a rozkázal prchající Turky bít a vracet je proti Řekům.

A tak nastala temná bitva, neboť od střel se zatmělo. Řekové pak z obou stran lili na Turky hořící smolu, shazovali zapálené smolné otýpky a bitva nekončila ani po západu slunce, když nastala noc. Pohané zapálili nesčetné ohně a sám sultán klusem objížděl všechna místa, křikem a pobídkami podněcoval své vojsko, neboť se chystal pozřít město. Řekové a ostatní obránci města stáli na hradbách a obrnivše se odvahou, volali na sebe navzájem: „Pospěšme, bratři, na osudové místo, abychom zemřeli za svaté chrámy.“ Tak se sekali s Turky do půlnoci, až je sehnali z jejich lešení a věží na zem, a tak bitva ustala. Avšak pohané neustoupili od města a hlídali si své dřevěné věže i ostatní úkladné stroje. Příštího rána chtěli Řekové podpálit na mnoha místech jejich úkladné nářadí a krácející věže, ale Turci jim v tom zabránili střelbou z luků a píšťal.

Kdo spočte padlé na obou stranách a navíc raněné! Od desáté hodiny ranní na sultánův příkaz ostřelovali město vedle průlomu v hradbách z mnoha děl a píšťal. Potom nabili velké dělo a zaměřili je na baštu, nato podruhé a potřetí, až baštu rozbili. Tak prošel den. Když pak nastala noc, jal se Zustuneja se svou družinou a se všemi Frjagy baštu znovu budovat. Avšak pro hříchy křesťanů nemělo tomu tak být. Přiletěla kamenná dělová koule a v letu udeřila Zustuneju do prsou. Rozdrtila mu hrud, takže padl na zem, stěží ho přivedli k vědomí a odnesli do jeho domu. Bojaři se všemi lidmi i Frjagové, kteří spolu s ním bojovali, byli zlomeni a nevěděli, co činit. Byla to boží vůle, předzvěst

konečné záhuby města, neboť Zůstuneja dosud bránil prolomené místo s velikou odvahou a statečností; byl to jak moudrý, tak v umění válečnickém zkušený bojovník.

Jakmile to oznámili císaři, padl na duchu a poklesl na mysl. Rychle spěchal k němu a stejně tak i patriarcha, velmožové i lazebníci a všichni ho utěšovali. Kdyby to bylo možné, byli by mu vdechli svou duši, neboť je přepadl smutek a velikou žalost měli pro něj; vždyt císař ho měl za bratra pro jeho věrnost a dobrotu. Lazebníci se po celou noc snažili pomoci mu. Jakžtakž mu zacelili hrud prorazenou úderem a pak odpočíval po bolestivých ranách. Dali mu něco málo pojíst a napít, a tak si té noci trochu oddechnul.

Jeho družina, která zůstala u bašty, pokračovala v její opravě, ale nestihla nic udělat. Zůstuneja přikázal, aby ho tam odnesli, a počal obnovovat baštu s velkým úsilím. Avšak mezitím už nastal den a sotva Turci zahlédli ty, kdo opravovali baštu, zamířili na ně z mnoha děl a nedali jim pokračovat v práci. Jakmile obránci města opustili svá děla, naskákalo hodně Turků do průlomu a proti nim opět vyrazili Řekové, takže nastala velká řež. Jakýsi vlajkonoš s mnoha Saracény zuřivě vyrazil proti Řekům a zvláště pět jeho vojínů, hrozných svým vzrůstem i vzezřením, sekalo měšťany nemilosrdně. Z města vyjel se svým synem Andrejem i protostrátor, velitel jízdy, a s mnoha lidmi se vrhl na Turky, takže se rozvinula strašná bitka. Když z hradeb viděli tři sbratřenci, jak pět Saracénů nemilosrdně seká měšťské, zaútočili na ně a bili se s nimi tak udatně, že se ostatní Turci tomu divili, ale nechali je, neboť předpokládali, že se s nimi vypořádají Saracéni sami. A tak se měšťským podařilo zabít dva Saracény. Turci nato vzkřikli a vyřítili se proti nim a oni bráníce se ustoupili do města; byli ti tři sbratřenci různého vyznání: jeden byl Řek, druhý Uhřín a třetí Albánec.^{11/}

V průlomu boj neustal, naopak se zvětšoval. Turci ve velkém počtu tudy pronikali a krutě sekali měšťany. Stratégové a velitelé spolu se Zůstunejou bojovali statečně, takže padali lidé na obou stranách. Avšak boží vůle se nemůže nevyplnit: přiletěla koule, zasáhla Zůstuneju a zranila mu pravé ramě. Padl na zem jako mrtvý a k němu klesli bojaři i lidé jeho s křikem a pláčem, odnášejíce ho pryč; také všichni Frjagové ho následovali.

Jakmile Turci uslyšeli nárek a zmatené hlasy, hned s křikem

zaútočili všemi pluky, zatlačili obránce a vehnali je do města, sekajíce je. Když stratégové a obránci viděli, že ve městě přibývá Turků, dávali se na útěk, ale když je Turci dostihli, obraceli se a bili se s nimi. A nebýt toho, že přispěchal císař se svým vybraným vojskem, byla by postihla město už úplná záhuba.

Císař ještě zastihl Zůstuneju naživu, rozplakal se nad ním hořce a jal se s prosbami a nářkem vracet Frjagy. Ale ti ho neposlechli. A tak císař odjel ke svým a vyčítal jim, že jsou zbabělí a málo stateční. Vracel ty, kteří se dávali na útěk, sám se vrhl proti Turkům a povzbudiv své, vrhl se do středu nepřátelské jízdy, sekal mečem nepřátele podél i napříč, a když udeřil koně, padali pod jeho ranou; nic nezadrželo jeho meč, ani brnění, ani koňská síla. Turci se navzájem vybízeli a ponoukali k boji s ním, sám se nikdo neodvážil, protože střely, které naň metali, padaly vedle, jak jsme už řekli, a létaly kolem něj, aniž by ho zasáhly: ještě nepřišla jeho hodinka. Vracel se na ně zpět, rozháněl je, prchali před ním a dělali mu cestu, a tak vytlačil Turky k průlomu. Jakmile se jich tu mnoho nakupilo, pobili jich Řekové nescíslné množství, neboť je tu píchali jako svině, když procházeli průlOMEM, a ty, kdož běželi stranou do ulic, tam pobíjeli. A tak se toho dne s boží pomocí město zachránilo: Turci odešli z města a obránci padali k zemi, aby si odpočinuli.

Té noci byl klid. Císař s patriarchou se odebrali do velikého chrámu a děkovali Bohu a přesvaté jeho Matce. Oslavovali také císaře a někteří říkali, že i sám císař ve svém srdci uvěřil ve svou moc, a dokonce očekával ústup pohanů, protože neznal boží vůli. Když Mahmed viděl takové ztráty a uslyšel o císařově statečnosti, nespál tu noc a měl velkou radu: rozhodli se té noci ustoupit, neboť i cesta po moři byla volná a mnohé lodí mohly připlout na pomoc městu.^{12/}

Avšak měla se stát vůle boží: tento úradek se neuskutečnil. Už o sedmé hodině noční se nad městem rozprostřela veliká tma, vzduch v povětří zhoustl. Jako plášť spouštěl se na město déšť a kapky podobné slzám zvíčívavoliho oka a rudé dlouho ležely na zemi, čemuž se všichni podívovali a co jim také nahánělo hrůzu. Patriarcha Anastasios se odebral spolu s duchovními a s císařskou radou k císaři s těmito slovy: „Nejjasnější císaři, znáš dobře prorocství týkající se tohoto města, víš, že nás opustil Duch svatý, a nyní i příroda předurčuje záhubu tohoto města.

Proto tě prosíme, opusť město, abychom nezahynuli všichni společně, odejdi, pro Boha tě prosíme.“ Pak mu vyprávěl o mnoha podobných případech, které se udály za dřívějších císařů, také rada duchovních a světských velmožů mu domlouvala, aby opustil město, ale neposlechl je a takto jim odpověděl: „Ať se stane vůle boží!“

Když prokletý Mahmed viděl velkou tmu nad městem, pozval své učence a mully, aby se jich zeptal, co ta tma nad městem znamená. Řekli mu, že je to znamení o zkáze města. Rozkázal tedy uvést do pohotovosti celé vojsko. Napřed vypustil nescíslné množství ozbrojené pěchoty s děly a pištálami, za nimi následovala celá jízda a všichni zaútočili v místě, kde byl průlom v hradbách. Jali se střílet do průlomu, a když obránci ustoupili z nekrytého místa, přispěchali pěšáci, aby očistili cestu pro jízdu a vyrovnali příkopy. A pak zaútočili Turci všemi jízdními pluky a pošlapávali obránce města, protože ti měli málo jízdy. Stratégové, velmožové a jezdcí přispěchali, aby ochraňovali lid a bili se s Turky. Císař přijel se všemi velmoži s vybranou jízdou a s ozbrojenými pěšáky a útočil na Turky, přestože jich bylo už mnoho uvnitř města. Pronikl mezi ně a bil se s nimi s takovou zvířecí urputností, že je zahnal až k průlomu. Begler-bej z východního křídla, veliký a mocný, dal povel a celým východním křídlem zaútočil na Řeky. Vnesl zmatek do jejich řad a zahnal je. Pak vzal kopí a řítil se na císaře. Ten proti němu napřáhl štít a odrazil jeho kopí. Sám ho udeřil mečem do hlavy tak, že ho rozťal až po sedlo. Turci zaúpěli mnohohlasně, vrhli se k němu, vzali ho a odnesli. Císař pak shromáždil své a s hlasitými výkřiky vjeli do tureckých pluků, aby je sehnali a znovu vytlačili z města. Avšak paša Karač-bej seřadil četné vojsko a s velikou odvahou přitáhl s houfem k průlomu, pronikl do města, zatlačil císaře a všechny městské. Císař pak, uprosiv strategy, velké vojevůdce, velmože i lid, povzbudil je, a tak se vrátili, aby znovu zaútočili na Turky, nedbajíce už svého života, a vyhnali je z města. Sebehorlivější námaha však nemůže překonat boží záměr, jak je řečeno: *nebude-li Hospodin stavěti domu, daremně usilují ti, kteříž stavějí jej*. Turků bylo mnohem více a střídali se v útoky, zatímco obránci byli stále tíživ — únavou už klesali a padali jako zpítí; a stejně tak i císař a jeho vojíni, když nemohli odnikud očekávat pomoc, klesali na duchu a ztráceli důvěru, neboť na ně padla tíha a smutek.

2. 127:1

Prokletý Mahmed se zatím dověděl, že padl jeho východní begler-bej, a plakal velice, neboť ho miloval pro jeho statečnost a moudrost. Rozběsnil se, vyrazil sám se svou portou a celým vojskem. Kázal namířit pušky a pištály na císaře, protože se bál, aby proti němu nevyšel z města se všemi lidmi a nenapadl ho. Tak ten neznaboh stanul proti odkrytému místu v hradbách a rozkázal nejdříve střílet z děl a pištál, aby obránci ustoupili; potom vyslal pašu Balta-oglu s četnými pluky a třemi tisíci vybraných vojáků, aby vyhledali císaře a buď ho zajali, anebo z pištály zabili. Když stratégové, vojevůdcové a velmožové pochopili sultánův záměr, neboť zaútočil s těžkou střelbou, odvedli císaře, aby nadarmo nezahynul. S hořkým pláčem jim řekl: „Pamatujte, co jsem vám řekl a co jsem slíbil. Nechte mne, abych tu zemřel s vámi.“ Oni mu odpověděli: „My všichni zemřeme za boží chrámy i za tebe.“ Tak ho vzali a odvedli, zapřisahajíce ho opět, aby opustil město. Pak ho naposledy políbili a s pláčem a nářkem se vrátili na určená místa.

Když se Balta-oglu přiblížil s početnou silou, postavili se mu stratégové v prolomených hradbách, ale nemohli ho zadržet, takže pronikl do města se všemi pluky a zaútočil na obránce města. Rozpoutala se bitva zuřivější než všechny předchozí, padli stratégové, vojevůdci i všichni velmožové, ze všech jen hrstka jich odešla zpravit císaře; jakož vůbec nescíslné množství obránců města a Turků padlo. Tři tisíce jezdců cvalem projíždělo město, pronikali na všechny strany jako divá zvíř, hledajíce císaře jako kořist. Prokletý Mahmed okamžitě nařídil, aby se celé vojsko rozešlo do ulic a do všech bran hledat císaře. Sám zůstal jenom s janičáry v zákopu za vozovou hradbou, s namířenými puškami a pištálami, neboť se bál císaře.

Císař zatím, dovědév se, co se z vůle boží děje, odebral se do velkého chrámu, padl k zemi a prosil Boha o slitování a odpuštění hříchů. Když se rozloučil s patriarchou, sborem duchovních i s císařovnou, poklonil se na všechny strany a vyšel z chrámu. Tu zaúpěli všichni duchovní, všichni lidé shromáždění tu, ženy i děti, jichž bylo bezpočet, a ti všichni naříkali a sténali, že se zdálo, jako by se onen velký chrám kolébal a jejich hlasy se zdály dotýkat nebes.

Když císař vycházel z chrámu, řekl jen, že kdo chce zahynout za boží kostely a za pravoslavnou víru, aby šel s ním, vsedl na

koně a zamířil k Zlaté bráně, neboť doufal utkat se tam se sultánem. Všechny vojáků, které shromáždil, bylo kolem tří tisíc. V bráně narazil na mnoho Turků, kteří ho měli vyčíhat. Ty všechny pobili a šli k bráně, ale nemohli projít pro množství mrtvol. Tady je obklopilo bezpočet Turků, s nimiž se bili do noci. A tak položil život čestný císař Konstantin za boží chrámy a pravoslavnou víru, dvacátého devátého dne měsíce máje, zahubiv vlastní rukou, jak říká očité svědek, šest set Turků.

A tak se naplnila předpověď: Konstantinem se město začalo a Konstantinem se také skončilo. Neboť za hříchy následuje časem i odsouzení soudem božím; zlo a nepravost, jak je řečeno, kácejí trůny mocných; *osten pak smrti jestit hřích a moc hřichu jest zákon*; kolik zla napáchá zločin.

¹ Kor.
15:56

Běda ti, město na sedmi pahorcích, už tě mají pohané ve své moci. Kolik božího požehnání se na tobě zaskvělo, když ses slavně a pyšně vynášelo nad ostatními městy, když se ti mnohonásobně dostávalo rozličného poučení a zadostiučinění ve skvělých činech a slavných zázracích, když se ti dostávalo oslavení ve vítězstvích nad nepřáteli; neustále jsi bylo vzorem zvoucím k následování a vedoucím ke spasení; blahobytem jsi život těšilo a všestranně rozkvétalo. Také neposkvrněná Rodička boží nevyšlovným dobrodiním a nesčetnými dary tě zahrnovala a ochraňovala po všechny časy. Avšak ty jako nepřítel, odvracejíc se od boží milosti a přízně, uchýlovalo ses k nepravostem a hříchu. A nyní se vylil boží hněv na tebe a jsi vydáno do rukou svých nepřátel. Kdo by nad tím nezaplakal a nezalkal?

Přejdeme však k událostem. Císařovna se v ten čas rozloučila s císařem a rozhodla se vstoupit do kláštera. Stratégové a bojaři, kteří zůstali naživu, vzali císařovnu, urozené panny a mnohé mladé ženy a odvezli je v Zustunejových korábech a galérách na ostrovy do Moreje k příbuzným.

Lidé na ulicích a ve dvorech se nechtěli vydat Turkům, nýbrž se s nimi bili. Toho dne padlo mnoho lidí, i žen a dětí, avšak také mnoho Turků padlo. Ani vojáci na střelných se nevzdávali, nýbrž bili se s Turky na dvou stranách — vně hradeb a uvnitř hradeb. Ve dne bývali přemoženi, a pak utíkali a skrývali se v děrách a v noci vylézali a zabíjeli Turky. Jiní lidé opět, a to i ženy a děti, shazovali na Turky z budov tašky a cihly, podpalovali dřevěné krovky a hořící je na ně házeli a co nejhoršího jim

prováděli. Pašové a sandžak-bejové se toho polekali, neboť si nevěděli rady, a poslali proto k sultánovi, že jestliže sám nevstoupí do města, nebude město podmaněno. Sultán vyhlásil velké pátrání po císaři a císařovně, neodvažoval se vstoupit do města a pečlivě rozvažoval. Pozval si pak bojary a strategy, kteří byli zajati v boji a které si pašové rozebrali do svých rukou, dal jim své slovo a poslal je s paši a sandžak-beji k obyvatelům města, aby všem na ulicích i na střelných předali sultánovo přísežné slovo: ať přestane boj, všechny hrůzy, zabíjení a plnění; a jestliže nikoli, pak se všichni, i vaše ženy i děti, stanete potravou meče. Teprve poté ustaly boje a všichni se odevzdali do rukou bojarům, velitelům a pašům. Sultán se zaradoval z té zprávy a přikázal vyčistit město, ulice a prostranství.

Jedenáctého dne poslal sandžak-beje do všech ulic s mnoha pomocníky, aby dávali pozor na zradu. Sám se všemi hodnostáři své porty vstoupil branou svatého Romana k velikému chrámu, v němž byli shromážděni patriarcha, klérus a množství lidí, žen a dětí. Když přišel na prostranství před chrámem, slezl s koně a padl tváří k zemi. Vzal prst a posypal si jí hlavu, děkuje svému bohu a podivuje se oné velké budově: „Vskutku lidé tito byli velcí, avšak zanikli, a ti, co přijdou po nich, nebudou jim podobní.“ Pak vstoupil do chrámu a s ním vešlo ohavné spuštění do svatyně boží, a stanul na Jeho svatém místě. Patriarcha s klérem a vším lidem zaúpěl, v slzách a pláči před ním padl na zem. Sultán jen pokynul rukou, aby ustali, a řekl: „Říkám ti, Anastázie, i celé tvé družině a všemu lidu, že ode dneška se nemusí obávat mého hněvu, ani zabíjení, ani odvádění do zajetí.“ A obrátiv se k pašům a sandžak-bejům, řekl jim, že vojsko a hodnostáři porty se nesmějí dotknout městského obyvatelstva, ženy a dětí zabíjet nebo je odvádět do zajetí, ani jim jinak ubližovat, a kdo by přestoupil náš zákaz, řekl, ten ať sejde smrtí. Sultán pak rozkázal lidem vyjít ven z chrámu, každý aby odešel do svého domu, protože chtěl vidět klenoty a chrámový poklad, aby se splnilo, co bylo řečeno: *A vloží ruku svou na hlavu oběti své, svaté požere a odevzdá synům zkázy*. Lidé vycházeli do deváté hodiny a ještě mnozí byli uvnitř, když sultán vyšel, aniž vyčkal konce. Viděl prostranství zaplněné lidmi, kteří vyšli a rozcházel se do všech ulic, a podivil se, že to z jediného chrámu vyšlo tolik lidí. Pak zamířil k císařskému paláci a tu mu vyšel naproti

3M. 3:8

jakýsi Srbín nesoucí císařovu hlavu. Sultán se velmi zaradoval a hned si pozval bojary a stratégy, aby se jich zeptal, zda je to opravdu císařova hlava. Oni, omráčení strachem, řekli, že to je císařova hlava. Políbil ji a řekl: „Bůh tě světu zrodil, i císařem tě učinil a nyní jsi tak bídně zahynul.“ Poslal hlavu k patriarchovi, aby ji obložil zlatem a stříbrem a naložil s ní podle vlastního uvážení. Patriarcha ji vložil do pozlacené stříbrné skříňky a uložil ve velkém chrámu pod oltář. Od jiných jsme ovšem slyšeli, že ti, kdož zůstali naživu z družiny, bojující tehdy s císařem u Zlaté brány, ji ukradli, odvezli do Galaty a uschovali. Když započal veliký výslech o císařovně, řekli sultánovi, že veliký vojevůdce a veliký domestik, úřadující správce a protostrátorův syn Andrej, jakož i jeho bratranec Asan Foma Paleolog,^{13/} a spolu s nimi městský eparch Nikolaj, ti že ji doprovodili ke korábům; sultán okamžitě poručil mučit je a pak stít.

Tak bylo a tak se to stalo pro naše hříchy. Nevěřící Mahmed usedl na trůn císařství nejvznešenějšího ze všech pod sluncem, ovládl ty, kdož si podmanili hrdého Artaxerxe, pána rozsáhlých mořských hlubin a široširých zemí; zničil ty, kdož vyvrátili překrásnou Tróju, bráněnou sedmdesáti čtyřmi králi. Ale abys věděl, proklatče, jestliže se splnily všechny předpovědi Metoděje Patarského i Lva Moudrého,^{14/} jakož i všechna znamení o tomto městě, pak ani ty poslední předpovědi nevyjdou naprázdno, nýbrž také se vyplní. Stojí totiž psáno: Rusý rod s původními tvůrci porazí všechny Izmaelity a získá město na sedmi pahorcích spolu s jeho dřívějšími zákonnými pány a nabude nad ním vlády; město sedmi pahorků ovládnou Rusi, národ šestý a pátý, nasadí v něm jedovaté býlí, jehož okusí mnozí v odplatu za znesvěcení svatých. A dále, podle posledního Danielova vidění^{15/} povstane veliký Filip s osmnácti národy, připraví se v městě sedmi pahorků a nastane boj, jaký ještě nebyl viděn; krev lidská poteče jako řeka údolními a ulicemi města sedmi pahorků, zakalí se krví moře až k Těsnému ústí^{16/}. Tehdy Vovus zalká, Skerolaf zaúpí a Staforin řekne: „Staniž se, staniž se, pokoj vám a odplatu zlovolným. Vyjděte na pravou stranu města sedmi pahorků a uzříte člověka stojícího u dvou sloupů, pokrytého šedinami spravedlivých, milostivého, oděného do žebráckého roucha, pronikavého pohledu, klidného rozumu, středního vzrůstu, majícího na pravé noze

znamení; toho zvolte a vložte naň císařskou korunu. Až ho zvolíte, čtyři andělé životonosní ho povedou do svaté Sofie a budou ho korunovat na císaře; dají mu zbraň do pravice se slovy: vzmuz se a porážej své nepřátele. Jakmile přijme zbraň od oněch andělů, porazí Izmaelity, Etiopce, Frygy, Tatary i jiná plemena. Izmaelity rozdělí na tři části: prvou část pokoří zbraní, druhou pokřtí a třetí část zažene s velkým vztekem do Jednodubu,^{17/} a pak po jeho návratu se otevřou podzemní poklady, všichni zbohatnou, nikdo nebude chudý, země vydá sedminásobný plod, *zkují meče své v motyky a oštěpy své v srpy*; a bude vládnout dvaatřicet let a pak povstane další z něho. Až zahlédne svou smrt, odejde do Jeruzaléma, aby své císařství odevzdal Bohu; a odtud vstoupí na trůn čtyři synové jeho: první v Římě, druhý v Alexandrii, třetí v městě sedmi pahorků, čtvrtý v Soluni.^{18/} Toto a mnoho jiných proctví a předznamenání je zapsáno o tobě, boží město, a kež je štědrý a dobrotivý Bůh uvede ve skutek, aby byla vyvrácena hanebná a bezbožná víra otomanská a znovunastolena a posílena aby byla pravoslavná a neposkvrněná víra křesťanská, nyní i vždycky i na věky věkův, amen.

Iz. 2:4
Mich. 4:3

POVĚSTI
O BABYLÓNSKÉM
KRÁLOVSTVÍ

O MĚSTĚ BABYLÓNĚ

Žil v Babylónském království^{1/} král Axerxes, který svou mocí a věhlasem převyšoval mnohé veliké panovníky; ten dlouho kraloval ve svém královském městě Babylóně. Mrav měl ve svém srdci takový: jestliže na čele některého knížete, velmože nebo prostého člověka uviděl červenou skvrnu zvící mince, hned takové lidi vysídloval z města a posílal je do lesa vzdáleného dvacet dní cesty, aby tam žili anebo třeba i zemřeli. Král Axerxes tak uchránil město Babylón před morem, neboť to byl příznak morové rány. Když od oněch příznaků způsobených lunou uplynulo hodně času, příbuzní těch lidí vycházeli k nim z města a nosili jim jídlo, pokládajíce je na pařezy, ale s nimi samými se nestýkali. Později král Axerxes opustil svou říši, neboť zemřel.

Lidé žijící v lesích neviděli dlouho žádného ptáka ani žádnou zvěř. Když uslyšeli, že v Babylóně zemřel král, počali se chystat na cestu, protože se chtěli vrátit do města. Tu spatřili na sosně sovu, pod sosnou malé dítě a u téže sosny divokou kozu. Lidé nevěděli, jak dítě nazvat; sově dali jméno Nozor, koze jméno Acha a dítěti jméno Nabuchod. Druhým jménem pak říkali dítěti Nabuchodonozor.^{2/} Vzali dítě s sebou a živili je. Nescíslné množství jich táhlo do města Babylónu a vešli doň všichni, kteří byli v lese. Ve městě Babylóně zavládla velká radost, že se sešli četní blízcí, protože mnozí také v lese pomřeli.

Knížata, velmožové a všichni Babylóňané nežili dlouho bez krále. Jednoho dne se shromáždili knížata, velmožové a babylónští rekové na sněmu a radili se, jak by si v Babylóně našli krále, který by jim všem vládl. Řekli si všichni: „Nemůžeme si vybrat nikoho z knížat, velmožů a vysoce postavených, protože mnoho

jich je významného a vznešeného rodu.“ Usnesli se všichni Babylóňané, že do městské brány pověsí roh s myrhou; všem knížatům, velmožům a vysoce postaveným lidem, jakož i všem obyvatelům přikázali vyjždět ven z města a vracet se do města: nad kým myrha v rohu vzkypí a vylije se, ten ať je králem v Babylóně. A tak učinili: pověsili roh s myrhou v městské bráně. Ihned všechna knížata, velmožové i vznešení lidé, jakož i všichni Babylóňané počali jednotlivě projíždět koňmo či chodit pěšky z města a do města, ale nad žádným roh nevzkypěl. Až když projížděl branou z města a do města nalezený chlapec Nabuchodonozor, roh s myrhou vzkypěl. Knížata, velmožové i vznešení lidé spolu se všemi Babylóňany, udiveni takovým zázrakem, sestoupili s koní a společně s pěšimi se poklonili Nabuchodonozorovi těmito slovy: „Raduj se, Nabuchodonozore, králi babylóňský, kraluj na trůně v této veliké přeslavné říši, obdařené znaky královské moci. Buď nám i celé Babylóňské říši ochráncem a zastáncem před vpády ostatních velikých králů, uživej svého velemoudrého rozumu a udatné chrabrosti.“ Zavedli ho do královského domu, oděli ho do královského šatu a královskou korunu mu vložili na hlavu; do ruky mu podali královské žezlo, posadili ho na trůn a klaněli se mu knížata, velmožové, vznešení lidé i všichni babylónští rekové. Nabuchodonozor, král bybylóňský, byl velmi mlád, ale co do velemoudrého rozumu a chrabrosti předčil ostatní. Ve svém kralování byl velmi úspěšný.

Jednoho dne Nabuchodonozor přikázal, aby se k němu dostavila všechna knížata, velmožové a urození lidé, jakož i všichni Babylóňané. Když se všichni sešli, král je oslovil: „Knížata, velmožové, urození páni a všichni babylónští rekové, zbudujte mi nové město Babylón o sedmi hradbách, na sedmi verstách, vjezd i výjezd v jediné bráně a kolem města ať leží veliký drak. Dračím chrťánem ať se vjíždí do města.“ Knížata, velmoži, urození lidé, babylónští rekové jakož i všichni Babylóňané neoslyšeli krále a postavili nové, nesmírně krásné město Babylón, jež se králi velmi líbilo. Přesídlil do nového královského domu a spolu s ním přešla do nových domů všechna knížata, velmožové a urození lidé. Král Nabuchodonozor přikázal označit celé město Babylón dračím znamením: šaty, zbraně, koně, uzdy, sedla, paláce, každé břevno, okna, dveře i nádoby, podstavce, mísy, přibory, také na všem skotu bylo znamení draka. Tak se králi zalíbilo, že

s tím znakem dal udělat meč samosek, který byl jedovatý jako had. Vzal si pak královnu z významného královského rodu a měl s ní syna, královici Basileia.^{3/}

Za nějaký čas král Nabuchodonozor přikázal zhotovit v dračí tlamě, jež byla městskou branou, po obou stranách měděné mříže a za ně navozit uhlí. To na přivítanou poslům. Sotva se poslové velikých králů a panovníků přiblížili, babilónský král Nabuchodonozor dával příkaz svým neohroženým vojevůdcům, kteří stáli v poli do vzdálenosti dvaceti verst od města, aby seřadili svá vojska, ozdobili je znamením lva, ve všech plucích aby přichystali velké bubny, tympány a mnohohlasé polnice. A když poslové budou kolem početného vojska procházet, aby vojevůdci ve všech plucích dali uhodit do bubnů a tympánů, zatroubit na mnohohlasé polnice, tehdy že se poslům veseleji půjde. A jak se přiblíží k městské bráně, tři sta kovářů bude šlapat měchy, aby se rozžhavilo uhlí v dračí tlamě a vydalo dým a jiskry. A jakmile poslové vstoupí do brány, do dračí tlamy, oheň a plamen je oslehne. Tehdy poslové s úžasem budou přicházet k velikému králi Nabuchodonozorovi, budou se mu s chvějícím srdcem klanět a sotva budou s to vyřizovat poselství.

Jednou se smluvili okolní králové a s početným vojskem přitáhli pod Babilón. Jakmile vyplenili pevnosti v okolí města, vrhli se na sám Babilón. Když poslové oznámili králi Nabuchodonozorovi, že pod hradbami stojí nepřítel s velkým vojskem, rozhněval se. Rozkázal svým vojevůdcům připravit do boje vybrané pluky, čítající třicet tisíc vojáků; každý vojevůdce měl ze svého zlatého vozu, jak to žádal řád, dávat vojsku povely k boji, veden chrabrostí svého odvážného srdce.

Neohrožený babilónský vojevůdce Tebriz, syn Moreistrův, byl královým oblíbencem. Ve svém vojsku měl čtyřicet tisíc chrabrých babilónských reků, a když se s nimi obořil na vojsko mocných králů, pobil nesčíslné množství nepřátel. Zajal dva krále a živé je poslal králi Nabuchodonozorovi do města, zatímco osmdesát tisíc jejich vojáků pobil. Králové nadále obléhající Babilón spojili svá vojska a udeřili ze dvou stran na Tebrizův pluk. Neohrožený babilónský vojevůdce Atlan se svým šedesátitísícovým vojskem přispěchal Tebrizovi na pomoc. Bili se statečně a chrabře a bez milosti sekali nepřátele, až jich pobili sto tisíc. Tu je zaskočilo patnáct traklinských knížat s početným

vojskem, jehož bylo dvě stě tisíc, a zatlačili neohrožené babilónské vojevůdce k hradbám.

Tehdy se rozlílil královic Basileios, syn Nabuchodonozorův, a poslal do boje svého vojevůdce Bolgaristra, jemuž přidělil ze svého královského vojska sto tisíc chrabrých babilónských reků. Přikázal mu spojit se s pluky neohrožených vojevůdců Tebrize a Atlana, aby se společně obořili na nepřátelská vojska. Vojevůdce Bolgaristr spolu s vojevůdci Tebrizem a Atlanem s nevídanou chrabrostí a odvahou vyrazili proti nepřítelům, takže je zahnali na vzdálenost pěti dnů od města. Zajali přitom deset traklinských králů a dvě stě jich pobili. Živé odeslali do hlavního stanu královici Basileia, syna Nabuchodonozorova. Královic Basileios je odeslal do města ke svému otci, velikému králi, hroznému Nabuchodonozorovi Babilónskému. Veliký král Nabuchodonozor ihned přikázal ukřižovat je za hradbami města.

Tehdy přitáhlo třicet králů dalmatinských s vojskem o síle třiceti tisíc mužů. Střetli se a v nastalé řeži pobíjeli se babilónští rekové a dalmatinští králové bez milosti od rozbřesku do soumraku. Na obou stranách jich padlo nesčíslné množství. Šestnáct dalmatinských králů bylo zajato a odesláno do hlavního stanu ke královici Basileiovi, synu Nabuchodonozorovu. Veliký král Nabuchodonozor kázal přibít je na kůl za hradbami města. Nepřítel bylo pobito na třicet tisíc a babilónských bohatýrů padlo dva tisíce. V tu chvíli se přiřítilo sedmdesát nepřátelských králů s nespočtelným vojskem, které nemilosrdně napadlo neohrožené babilónské vojevůdce. Neporazitelný vojevůdce Tebriz se svým plukem útočil zpredu a chrabřý vojevůdce Atlan se svým plukem útočil zprava. Také královicův vojevůdce se svým plukem vyrazil do boje neohroženě a udatně, jat zuřivostí a spravedlivým hněvem. Bylo strašné pohledět na takové krveprolévání, zaviněné nesčíslnými protivníky, nepřátelskými králi, kteří útočili od rozbřesku do soumraku. Když nadešla noc, rozešli se do svých stanů. V boji bylo zajato třicet nepřátelských králů, čtyři sta tisíc vojska bylo pobito. Babilónských padlo osm tisíc.

Když se o takových ztrátách dozvěděl Nabuchodonozor, král babilónský, vzal na sebe nazítrí zlatem kovanou královskou jízdní zbroj, opásal se mečem samosekem, jedovatým hadem, dal si osedlat velikého koně. Pak vsedl na koně, vzal s sebou nej-

udatnější reky ze svého vojska, jichž bylo sto tisíc, a vyjel za hradby na pomoc svým. Obě vojska se právě přiblížila navzájem a počala se bít. Tu král Nabuchodonozor velmi rychle přispěchal svým na pomoc a vřadil se mezi ně. V tu chvíli vyskočil z pochvy meč samosek, jedovatý had, a počal bez milosti stínat hlavy králů. Zanedlouho je všechny posekal i s jejich vojsky, jen jediný král traklinský se stem jezdců se zachránil útekem. Chrabří vojevůdci babylónští spolu se statečnými reky sestoupili s koní a hluboce se klaněli svému velikému králi Nabuchodonozorovi Babylónskému a všichni jako jedním hlasem pravili: „Raduj se a vesel se, králi, statečný Nabuchodonozore Babylónský. Všechny své protivníky jsi porazil, Babylónské království jsi ochránil před nájezdem zlých okolních králů.“ Všichni pak vsedli na své velké koně a král Nabuchodonozor s celým svým vojskem slavnostně vjel do města, kde bylo přichystáno mnoho pití a jídla a kde se všichni radovali. Veselil se také král Nabuchodonozor a ještě dlouho v Babylóně kraloval.

Když vytyšil svou smrt, přikázal, aby byl vezděn do hradní zdi jeho meč samosek, jedovatý had. Zapřisáhl babylónské, aby nevyjímali meč a ponechali jej tam až do konce všech věků. Tak zemřel veliký a mocný, neohrožený, chrabří a velemoudrý bohatýrský král Nabuchodonozor a opustil své království. Na jeho místě stanul kralevic Basileios, který se stal babylónským králem. Avšak král Basileios, syn Nabuchodonozorův, kraloval v Babylóně krátce, pouze jedenkrát sedm let.

Když se po nějakém čase okolní králové dověděli, že babylónský král Nabuchodonozor už nežije a že v Babylóně vládne jeho syn král Basileios, spojili se vespolek a s velkým vojskem se vydali k Babylónu. Sotva vstoupili na babylónské hranice, bylo oznámeno králi Basileiovi, synu Nabuchodonozorovu, že přišli králové s velkým vojskem. Král Basileios přikázal svým neohroženým vojevůdcům, aby seřadili vojsko, jehož bylo na třicet tisíc, a aby vyrazili do boje. Neohrožení babylónští vojevůdci se počali bít, ale proti přesile nic nezmohli a museli se vrátit do města. Chrabří vojevůdci, knížata, velmožové a urození muži předstoupili před velikého krále Basileia a řekli mu jako jedním hlasem: „Veliký králi Basileie, synu Nabuchodonozorův, nemůžeme nic zmocit proti přesile velikých králů. Vyjmi, pane, z hradní zdi meč samosek, který patřil tvému otci, nechť nám nyní onen meč, jedo-

vatý had, pomůže a ochrání Babylón před vpádem jinoplemených králů.“ Avšak král Basileios řekl: „Ten meč byl mým otcem zaklet až do konce věků a otec nás zapřisáhl, abychom jej nevyjímali.“ Všichni Babylónané jednohlasně zvolali: „Vyjmi ho, pane, jen pro tu chvíli, a jakmile skončí válečný čas, hned ho, králi, opět uschováš.“ Velikému králi se zželelo Babylónanů, poslal je do boje a sám vyjmul otcův meč samosek. Přikázal osedlat velikého koně, vzal na sebe královskou, zlatem kovanou vojenskou zbroj a opásal svá bedra mečem samosekem. Pak vsedl na velikého koně a spolu s chrabřími babylónskými reky vyjel z hradeb na pomoc svému vojsku. Sotva se král Basileios, syn Nabuchodonozorův, připojil ke svým plukům a chtěl se bít, vyskočil meč samosek, jedovatý had, z pochvy, vytrhl se mu z rukou a usekl mu hlavu; pak posekal veliké krále s jejich vojsky. A babylónské vojsko, které mělo znak draka na oděvu, na zbraňích, na koních, na uzdách, na sedlech a na veškeré vojenské zbroji, bylo celé sežráno od všech těch draků, kteří najednou ožili. Také ve městě ožili draci na všem, co jimi bylo označeno, a sežrali ženy, děti, skot; a co byl veliký kamenný drak kolem města, i ten se proměnil v živého a počal sípat a ryčet. Od těch dob až podnes stojí královské město Babylón pusté a tak to s ním skončilo.^{4/}

JAK ŘECKÝ CÍSAŘ LEV,
POKŘTĚNÝ JMÉNEM BASILEIOS,
TO JEST „KRÁLOVSKÝ“,
POSLAL DO MĚSTA BABYLÓNU SVÉ MUŽE,
ABY TAM VYHLEDALI A PŘEVZALI
OD SVATÝCH TŘÍ MLÁDENCŮ
— CHANANIÁŠE, AZARIÁŠE A MIZAELE —
ODZNAKY NEJVYŠŠÍ PANOVNICKÉ MOCI^{5/}

Nejdříve chtěl řecký císař Basileios poslat do města Babylónu dva posly různých národů, kteří by byli křesťanského vyznání. Avšak oni řekli: „Nezvládneme to ve dvou, protože cesta je to obtížná. Vyber, císaři, z Řeků jednoho Řeka, z Abcházců jednoho Abcházce^{6/} a z Rusů jednoho Slovana.“ Taková řeč se císaři Basileiovi líbila. Učinil podle přání svých poslů a vybral tři

zbožné muže: první byl křesťanského rodu, jmenoval se Jiří a byl Řek, druhý, Jákob, byl Abcházeček a Isaul byl Slovan.^{7/}

Sotva je císař Basileios odeslal, sebral vojsko a jel ve stopách poslů. Když se přiblížil k městu Babylónu na vzdálenost patnácti dní cesty, dal předvolat posly a řekl jim toto: „Poslechněte, co vám řeknu, Jiří, Isaule a Jákože. Pokračujte nyní sami po cestě do Babylónu, Bůh ať vás provází. Jestliže se vám dostane od svatých tří mládenců pomoci, přineste odznaky nejvyšší panovnické moci sem. Já toto místo neopustím a budu tady bojovat proti nepřátelům pravoslavné víry za rod křesťanský.“^{8/}

Tři mužové vyslechli císařova slova, uklonili se k zemi a vydali se cestou od císaře k městu Babylónu. Jeli pomalu, protože cesta byla obtížná a jen s velikou námahou ji zdolávali. Přiblížili se už téměř k městu, ale nic nebylo vidět, ani hradby, ani paláce. Pustili své koně a našli pěšinku, již vyšlapalo malé zvíře. Všude kolem rostlo divoké býlí, trní a bodláčí do vzdálenosti šestnácti verst od města Babylónu. Mezi tím trním rostly dva druhy travin, v nichž se drželi všelijací plazi, ještěři a veliké žáby, různé živočichové, jichž bylo bezpočet; jako veliké kupy sena se tyčili od země nahoru. Jedni pištěli, jiní syčeli, od jiných vycházel chlad, jako by byla zima. Z boží vůle a na přímluvu svatých tří mládenců nezachvátil posly strach, nezalekli se žádného z těch plazů, naopak, plazi sami před nimi hlučně utíkali po pěšinách, chránice si hlavy, a ukrývali se do trávy.

Třetího dne dorazili poslové k onomu velikému drakovi, který obepíná celé město, svinutý dokola jako skutečný had. Na hradby, přes tělo draka, vedly stupně z cypřišového dřeva. Kdo je postavil, to ví jen Kristus sám. Bylo jich osmnáct a stály na nich tři nápisy: první byl řecký, druhý abcházečský, třetí byl slovanský, ruský. Napsáno na nich stálo toto řecky: „Koho sem Bůh zavede, nechť přistoupí ke stupňům“; nápis v abcházečském jazyce radil: „Přelez bez obavy po stupních přes velikého draka“; nápis ve slovanském jazyce zněl: „Sestup po druhých stupních do města a beze strachu vejdi do chrámu“. Uvnitř města byly totiž ještě jedny stupně přes velikého draka, neboť ten, obtočen kolem celého města Babylónu, ohnul svůj ohon z druhé strany k téže bráně, kde leží hlava. Poslové s velkým strachem přecházeli po stupních přes velikého draka a po druhých stupních, jež byly postaveny uvnitř a vedly z hradební zdi do chrámu. Na těchto

druhých stupních byly stejným způsobem zapsány tři vzkazy; příkazovaly nebát se plazů, ani největšího z nich, velikého a strašidelného draka.

Poslové vstoupili do chrámu svatých tří mládenců a posilnili se libou vůní. Mnoho ze života a skutků svatých tří mládenců bylo vepsáno do svatých obrazů na stěnách chrámových. Tři pobožní mužové pokleklí u hrobů tří mládenců a řekli: „Přišli jsme se vám, svatým mládencům Chananiášovi, Azariášovi a Mízaelovi, poklonit a s božím svolením přinést od vás, jestliže nám dáte k tomu souhlas, našemu řeckému císaři Leonovi, při svatém křtu pojmenovanému Basileios, odznaky nejvyšší královské moci.“ Poslové najednou spatřili na hrobce pohár velmi krásný, zhotovený ze zlata a ozdobený perlami a drahým kamením. Pohár byl naplněn myrhou a vonným kadidlem. Poslové vzali pohár, napili se z něho a rozveselili se; pak usnuli na dlouhou dobu, a když se probudili ze spánku, chtěli vzít pohár s vonnými mastmi a odnést jej císaři. Tu se z hrobů ozval hlas, a bylo to právě o deváté hodině denní: „Neodvažujte se odnést tento pohár! Jděte do královské pokladnice, která je v královském paláci, a tam si vezměte odznaky nejvyšší královské moci!“ Poslové užasli. Tu se jim do třetice ozval tajemný hlas: „Nic se nebojte a vstupte do královského paláce!“

Vstali a vyšli z chrámu. Královský dvůr byl od chrámu vzdálen na dostřel luku a bylo v něm množství paláců. Jeden z nich vynikal velikostí a četnými ozdobami. Poslové vešli a našli tam královské lože zhotovené ze vzorovaných tkanin a bohatě zdobené. Na loži byly dvě královské koruny: jedna patřila Nabuchodonozorovi, králi Babylónu a celého světa, druhá jeho královně. Vedle ležel list psaný řeckým jazykem: „Tyto koruny byly zhotoveny, když král Nabuchodonozor dal ukovat zlatou tělesnou schránku; až se probudí ze svého spánku, chtěl by si je vzít na pole Deirské. Koruny jsou ze safírů, z drahých perel a ze zlata. Dosud spočívaly na hlavě krále Nabuchodonozora a jeho královny, kdežto nyní mají být přeneseny na řeckého císaře Lva, při křtu pojmenovaného Basileios, a na jeho císařovnu Alexandru, a to na přímluvu svatých mládenců.“ Poslové vzali koruny i list a odešli do druhého paláce, kde našli drahocenné oděvy, královské šaty. Chtěli je vzít do rukou, ale rozsypaly se v prach, neboť tu ležely mnoho let. Tu spatřili karneolovou skříňku, v níž byl

královský purpurový plášť, řechený porfira; vedle stály dvě truhlice plné zlata, stříbra, perel a drahých kamenů; byl tu také stejný zlatý pohár, jaký stál v chrámu svatých mládenců na hrobě Chananiášově. Poslové vzali skříňku, zlato, pohár, královský purpurový plášť, královské koruny, drahé kameny v počtu dvacetí pěti a drahých předmětů, kolik mohli unést, aby je předali císaři Basileiovi. Vyšli z královského dvora a vstoupili opět do chrámu svatých tří mládenců, aby se hluboce poklonili u jejich hrobů. Tentokrát už neslyšeli žádný hlas z hrobů. Poslové se proto zarmoutili a se strachem přistupovali k Chananiášovu hrobu. Vzali pohár, napili se z něho a rozveselili se jako prve; a opět usnuli na celou noc.

Ráno, když svítalo do nedělního dne a nadešla první jitřní hodina, uslyšeli hlas: „Umyjte své tváře.“ Poslové se rychle probrali a uviděli nádobu s vodou. Umyli si tváře a vzdávali chválu Bohu i svatým třem mládencům. A sotva nadešla hodina jitřní mše, opět uslyšeli hlas: „Odznamy nejvyšší královské moci, které jste od nás přejali, odnese, provázeni Bohem, císaři Basileiovi.“ Když to slyšeli, poklonili se hrobům svatých tří mládenců a ještě každý vypil po třech doušcích z onoho poháru; pohár však byl, z boží vůle, stále plný, aniž z něho ubylo.

Poslové se odebrali ke stupňům, nesouce těžká břemena získaná ve městě Babylóně. Vystoupili po stupních z města na hradby a přešli na druhé stupně, které vedly přes velikého draka. Jeden z nich, Abcházeček Jákob, stoupl shora na třetí stupeň a spadl na velikého draka. Ten se hned probudil ze spánku: zježily se na něm šupiny jako vlny na moři a počal se hýbat. Poslové uchopili třetího svého druha Jákoba a rychle utíkali k císaři Basileiovi. Došli k místu, kde bylo trní a bodláčí, a když bylo k poledni, našli své koně na místě, kde je zanechali. Naložili na ně obě svá břemena. Tu teprve hvízdal veliký drak neslyšitelným hvizdem. Poslové byli tím hvizdem shozeni s koní na zem, kde dlouho leželi jako mrtví. Za nějakou dobu se vzpamatovali a usednuvše na koně, dojeli na místo, kde se svým vojskem zůstal stát císař Basileios. Ale na tom místě nenašli ani císaře, ani vojsko; nebylo po nich vidu ani slechu, jen mrtvých těl tu všude leželo velké množství. V tu chvíli totiž, když veliký drak hvízdal, mělo to strašné následky pro císaře Basileia i jeho vojsko: lidé padali s koní, mnozí od toho hvizdu zahynuli a také mnoho koní

padlo. Císař Basileios se tak polekal, že ustoupil na jiné místo vzdálené dalších patnáct dní, takže od Babylónu byl vzdálen třicet dní. Velmi želel tří mužů, které poslal do města Babylónu, a nařikal pro ně: „Jistě ty moje děti zahynuly od dračího hvízdání.“ Byl smutný, jako by poslové byli vskutku jeho dětmi, ale potom řekl: „Počkáme tu ještě nějakou dobu: přece jen mám naději, že z boží vůle a na přímluvu svatých tří mládenců zůstanou zachováni při životě.“

Poslové našli druhé místo, kde se rozložilo vojsko s císařem Basileiem v čele. Poklonili se císaři a ten se radoval, když je uviděl živé. Vzdali dík Bohu a svatým třem mládencům. Poslové vyprávěli císaři Basileiovi vše po pořádku o zázračném poháru u svatých tří mládenců, o velikém drakovi i o sobě, co zkusili od toho draka. Dali pak císaři Basileiovi list, který našli na královském dvoře v paláci. Císař jej od poslů převzal a odebral se k patriarchovi. Ten přijal od poslů královské koruny, položil jednu z nich na hlavu císaře Basileia, druhou na hlavu císařovny Alexandry a oběma jim požehnal. Císař Basileios vzal od poslů dvacet kamenů a pohár, aby vše poslal do Jeruzaléma, a pět kamenů si ponechal u sebe, ale zlato, stříbro a perly, drahocenné královské předměty, které poslové přinesli a o nichž císaři řekli, z toho všeho si císař nic nevezal a ještě jim navíc dal svůj dar, každému po padesáti zlatých penězích; a ještě jim řekl: „Zůstaňte se mnou a žádejte cokoli, neoslyším vaše prosby ani v budoucnu.“ Poslové se mu hluboce poklonili a oslavovali Boha, nábožného císaře Lva, pojmenovaného při křtu Basileios (to jest „královský“). Budiž Bohu našemu chvála!